

Potenciál spravodajských služieb proti medzinárodnému terorizmu

Asociácia bývalých spravodajských dôstojníkov spolu s Fakultou práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave usporiadali 1. 12. 2015 už 9. medzinárodné sympóziu na tému „Potenciál spravodajských služieb proti medzinárodnému terorizmu“. Uverejňujeme referáty, ktoré budú koncom februára 2016 vydané v printovej verzii zborníka.

Obsah

Predslov

PhDr. Igor Cibula

Príhovory

Ing. Pavol Abrhan

HLAVNÉ REFERÁTY

- L. Taba: Hrozba terorizmu ako dôsledok neregulovanej migrácie do Európy
- P. Draxler: Nástroje a postupy pri nábore jednotlivcov do extrémistických skupín v Európe
- P. Púčík: Svět islámu, teroristé a spravodajské služby
- L. Csipák: Teroristi plánujú útoky k významným moslimským sviatkom
- G. Busby: Výzvy a riziká, ktorým čelia spravodajské služby v boji proti terorizmu – britské skúsenosti
- K. Randák: Hlavní faktory ovlivňující činnost spravodajských služeb v boji proti mezinárodnímu terorismu
- P. Zeman: Zpravodajci hledají správný protiteroristický modus operandi
- I. Cibula: Slovensko v boji proti medzinárodnému terorizmu

Závery zo sympózia

Predslov

Téma 9. medzinárodného sympózia, ktorú 1. decembra 2015 zorganizovali Asociácia bývalých spravodajských dôstojníkov v spolupráci Fakultou práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave, bola výrazne akcentovaná tým, čo sa stalo krátko predtým - 13. novembra - v Paríži. Ako organizátori sympózia sme tieto tragické udalosti nepredvídali, ale problematiku boja proti medzinárodnému terorizmu sme považovali už oveľa skôr za bezprostredne akútnu a naliehavú z hľadiska záujmov spravodajskej komunity, ktorá sa nevenuje len aktuálnemu spoločenskému daniu, ale aj potenciálnym bezpečnostným rizikám. Už začiatkom januára 2015 bola Európa svedkom teroristického útoku na parížsku redakciu Charlie Hebdo, pri ktorom zomrelo dvanásť ľudí. Okrem toho prichádzali znepokojujúce správy o situácii v tzv. Go-No-Zones vo Francúzsku a v niektorých ďalších krajinách západnej Európy, ako aj informácie o teroristických akciách v iných končinách sveta. Podľa nás viaceré symptómy pri spravodajskej analýze pomerov na kontinente nasvedčovali tomu, že teroristické podhubie v Európe reálne existuje a potenciálne hrozby pribúdajú.

Napriek tomu, že protiteroristická problematika je v súčasnosti denno-denne pertraktovaná v médiách, nemožno s uspokojením akceptovať názory takýmto spôsobom prezentované verejnosti ako primerane vysvetľujúce podstatné aspekty protiteroristického boja a úlohu spravodajských služieb v tomto boji. Politici a tiež novinári iba povrchné a zjednodušene načrtávajú príčiny a súvislosti aktuálneho diania. Kvôli objektívnej a vecnej reflexii sa bývalí šéfovia spravodajských služieb, bezpečnostní experti a analytici pokúsili na sympóziu kompetentne vysvetľovať náročnosť a zložitnosť boja proti medzinárodnému terorizmu. Predovšetkým išlo o to, aby sa profesionálne objasnili možnosti protiteroristickej stratégie a efektívnosť nástrojov spravodajských služieb, ktorými disponujú v boji proti terorizmu. Uvedené otázky zaujímajú všetkých, ktorým medzinárodný terorizmus priamo alebo aj nepriamo zasahuje do života.

Výmena názorov na sympóziu bola otvorená a úprimná. Pozornosť si zaslúži názor bývalého riaditeľa českej rozvedky Karla Randáka, že základom stratégie spravodajských služieb v boji proti terorizmu „by mala byť kontrola šírenia terorizmu a rôzne metódy odstrašenia“. Vyžaduje si to prekonať existujúce stereotypy v chápaní boja proti medzinárodnému terorizmu a cieľavedome využívať moderné technológie na získavanie informácií, ktoré kladú nové požiadavky na spravodajské služby, ich technickú vybavenosť a odbornú zdatnosť príslušníkov spravodajských služieb. Spravodajské služby nevystačia s konzervatívnymi modelmi využívania ľudských zdrojov, ale potrebujú pracovať s nástrojmi digitálneho sveta. Digitálna revolúcia zasiahla do spravodajskej činnosti rovnako radikálne ako do iných ľudských profesií; práve preto počítajme s tým, že naši protivníci sú v tej sfére rovnocennými partnermi.

V takomto kontexte je osobitne dôležité spomenúť masový zber digitálne prenášaných informácií, ktorý podľa bývalého riaditeľa českej rozvedky Petra Zemana môže účinne pomáhať pri monitorovaní etnických usadlíkov v Európe, potenciálne podliehajúcich vplyvu islamistických džihadistov. V tejto súvislosti je inšpirujúci návrh vytvoriť kontrolnú inštitúciu komisárov, ktorí by v spravodajských službách vykonávali opakované a vopred neohlásené kontroly využívania nazbieraných dát. Ponúkané riešenie by mohlo obnoviť naštrbenú dôveru verejnosti k spravodajským službám.

Referáty účastníkov sympózia potvrdili fakt, že spravodajské a bezpečnostné štruktúry disponujú bohatými skúsenosťami z boja proti medzinárodnému terorizmu. Aktuálnym problémom je však nezáujem alebo neochota politikov radiť sa so spravodajskými špecialistami a rešpektovať ich návrhy a odporúčania. Politické elity nie raz iba povrchno a konjunkturálne diskutujú s odborníkmi, ktorí dôverne poznajú problematiku potenciálnych teroristických hrozieb a nástroje kontraterorizmu. Aktivity spravodajských služieb by nemali byť v tieni spoločenského záujmu, aj keď sú to uzavreté organizácie. Diskusia na sympóziu potvrdila názor, že efektívnejšie fungovanie spravodajských služieb v boji proti medzinárodnému terorizmu si vyžaduje kompetentnejší prístup politikov, ale aj porozumenie verejnosti pre činnosť spravodajských služieb.

PhDr. Igor Cibula,
predseda Asociácie bývalých spravodajských dôstojníkov

Príhovor

Vážený pán dekan, vážené dámy, vážení páni !

Váš medzinárodný seminár sa koná práve v čase, keď celá Európa - ba možno povedať bez zveličenia, že celý svet – žije tragickými udalosťami, ktoré sa odohrali pred dvomi týždňami v Paríži. Európa žije v obavách, či tragické udalosti sa nebudú opakovať v inej časti európskeho kontinentu; stratili sme každodennú istotu pokojného všedného dňa – ba s nedôverou hľadáme na migrantov, ktorí prichádzajú do Európy, aby tu hľadali záchranu pred terorom islamských teroristov a sociálnu perspektívu a istotu, ktorú stratili vo svojich krajinách sužovaných vojnou a sprievodnými katastrofami. Mnohých v Európe sa zmocňuje obava, že terorizmus sa udomácnil na prahu nášho domova a zneisťuje našu bezpečnú budúcnosť. Spoliehame sa na naše vlády, že použijú všetky prostriedky, aby predišli a zabránili teroristickej hrozbe, ktorá niekedy ohrozuje ľudské životy brutálnejšie ako prírodný živý, lebo prírodný živý dokáže človek predvídať.

Vaše podujatie považujem za významný príspevok k všeobecnému úsiliu nenechať sa teroristickými aktivitami zaskočený, nepripravený. Deviate medzinárodné sympóziu o potenciále spravodajských služieb proti medzinárodnému terorizmu vytvára priestor na výmenu názorov, ako zapojiť spravodajské spoločenstvo do zápasu s teroristickými rizikami a kde koncentrovať sily a prostriedky, aby teroristi nedosiahli svoje strategické ciele. Skúsení spravodajskí dôstojníci, bezpečnostní experti a analytici majú príležitosť načrtnúť riešenia a uviesť prostriedky, ktoré prispievajú k tomu, aby nebezpečenstvo terorizmu bolo eliminované a zbavené potenciálu vraždiť a zabíjať. Pochopiteľne, že nikto neočakáva, že proces boja proti terorizmu bude jednoduchý a krátky proces. Treba však postupovať systematicky, dôrazne a prezieravo!

Za pozitívum považujem fakt, že na sympóziu vystúpi pán George Busby, ktorý bude hovoriť o výzvach a rizikách, ktorým čelia v boji proti terorizmu spravodajské služby vo Veľkej Británii. Britské skúsenosti si na Slovensku osobitne ceníme, pretože ich považujeme za našich významných partnerov. S rovnakým záujmom očakávame vystúpenia bývalých šéfov českej rozvedky Karla Randáka a Petra Zemana o efektívite spravodajských služieb v boji proti terorizmu a o hľadaní protiteroristického modus operandi. Partneri zo zahraničia prinášajú na tohtoročné sympóziu bohatú nádielku, ktorá je nielen podnetom na premýšľanie, ale poskytuje aj inšpiráciu k vlastným nápadom a postupom.

Organizátori 9. medzinárodného sympózia preukázali naozaj vysokú mieru predvídavosti, ak uvážime fakt, že iba pred dvoma týždňami došlo k teroristickým útokom vo Francúzku. I keď organizátori priamo nepredvídali tragické udalosti 13. novembra v Paríži, načasovanie termínu sympózia dokazuje, že pozorne sledujú spoločenský vývoj a reflektujú potenciálne bezpečnostné riziká. Zaslúžia si uznanie, že zorganizovali sympóziu v čase, keď jeho téma je výsostne aktuálna. Kiež by tak prezieravo reagovali a konali aj naše oficiálne bezpečnostné štruktúry!

Chcem podotknúť, že v boji proti medzinárodnému terorizmu zohrávajú dôležitú úlohu nielen spravodajské služby, ale aj ostatné bezpečnostné štruktúry štátu. Na prvom mieste si zaslúžia spomenúť všetky zložky polície, ktorá je tak

povediac v prvej línii boja proti medzinárodnému terorizmu. Práve tu treba pripomenúť, že účinnosť policajného zápasu s medzinárodným terorizmom si vyžaduje maximálnu súhru a koordináciu so spravodajskými službami. Efektívne prepojenie a komunikácia spravodajských a bezpečnostných štruktúr je jedinou spoľahlivo zárukou, že zápas s medzinárodným terorizmom prinesie také výsledky, ako spoločnosť očakáva.

Vážené dámy, vážení páni!

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave pred rokom oslávila desiate výročie svojej existencie. Myslím si, že do vienka jej pozitívnych aktivít patrí aj toto sympóziu, ktoré už po deviaty raz organizuje Asociácia bývalých spravodajských dôstojníkov v spolupráci s touto vysokou školou. Je to jediné pravidelné medzinárodné fórum, kde sa stretávajú bývalí šéfovia spravodajských služieb, bezpečnostní experti a publicisti, ktorí pred verejnosťou otvárajú problémy, ktorými žije spravodajská komunita. Svojim významom tieto sympózia prekračujú rámec školy a poskytujú príležitosť preniknúť do tajomstiev tzv. spravodajskej kuchyne. Takýmto spôsobom nielen búrajú mýty o tajných službách, ale pomáhajú širokej verejnosti porozumieť zložitostiam zo zákulisia spravodajských služieb.

Za to patrí vďaka Asociácii bývalých spravodajských dôstojníkov a Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy, ktorá aktivity ABSD podporuje. Zaslúži si tiež pozornosť fakt, že na tejto škole ako jedinej na Slovensku môže študenti absolvovať výberový predmet Spravodajské služby.

Na záver si dovoľím zaželať vám úspešný priebeh sympózia a prajem vám, aby ste v začatej tradícii úspešne pokračovali!

Ing. Pavol Abrhan,
predseda Osobitného kontrolného výboru
Národnej rady Slovenskej republiky
na kontrolu činnosti Slovenskej informačnej služby

L. Taba: Hrozba terorizmu ako dôsledok neregulovanej migrácie do Európy

Lajos Taba (1950) – Po štúdiu na Vysokej škole chemicko-technologickej v Pardubiciach v odbore: *Chémia a technológia výbušnín a raketových palív* v roku 1974 nastúpil do služieb ministerstva vnútra v Budapešti, kde pôsobil ako expert, tlmočník a neskôr dôstojník operatívy. V období 1985-1990 bol maďarským konzulom v Prahe, potom do roku 1994 v Bratislave. Bol prvým styčným dôstojníkom medzi maďarskými a slovenskými spravodajskými službami. Po návrate do Budapešti zastával funkciu šéfa Národno-bezpečnostnej analytickej skupiny na Úrade vlády MR a neskôr pracoval ako diplomat (Istanbul, Sarajevo).

Všetci sme svedkami toho, že ilegálna (neregulovaná) migrácia vtrhla nečakane do života Európy. Žiadosti ilegálnych migrantov o azyl v Maďarsku dosiahli v roku 2012 počet 2 157 osôb, v roku 2013 ich bolo 18 000 a v roku 2014 sa tento počet zvýšil na 42 777 osôb, čo je zrejma rastová tendencia. Výrazne veľkú časť tých, ktoré žiadali o azyl, tvorili ekonomickí utečenci.

Do marca tohto roku už vyše tridsaťtisíc tých, ktorí ilegálne prekročili zelenú hranicu medzi Srbskom a Maďarskom, podali si žiadosť o azyl (dokonca roku 2015 to môže dosiahnuť počet 200 000 osôb). Zmenilo sa národnostné zloženie žiadateľov o azyl: z Afganistanu je to vyše 20 %, zo Sýrie 16 %, celkový počet žiadateľov o azyl sa týka občanov 79 krajín. Pre žiadateľov bolo spoločné to, že takmer všetci prišli do Maďarska po trase: Turecko – Grécko – Macedónsko – Srbsko – Maďarsko; v žiadosti zdôvodňovali svoj príchod vojnou v Sýrii. Súčasne s tým sa ešte väčší tlak migrantov prejavil cez Stredozemné more na Taliansko a Španielsko. Môžeme konštatovať, že to už nie je utečenecká vlna, ale skôr riadená nátlaková invázia migrantov.

Hoci analytici už v minulých rokoch spomínali možnosť, že sa zintenzívni ilegálna migrácia, (prof. Kelly M. Greenhillová vo svojej knihe *Zbraň masovej migrácie*, už v roku 2011 upozornila na toto nebezpečenstvo¹), ale v skutočnosti nebolo dost' konkrétnych informácií, ktoré by avizovali takýto vývoj. Každá analýza uvádzala do súvislosti nástup vlny ilegálnej migrácie s Islamským štátom, ale nikto nevedel poskytnúť o tom konkrétne dôkazy. Faktom však je, že už štyri mesiace po afrických udalostiach bolo vidieť, že mnohí sa vydali na cestu.

V marci počet tých, ktorí v Maďarsku prekročili zelenú hranicu, dosiahol za krátke obdobie počet 100 osôb za deň, neskôr už 500 osôb denne. Maďarská pohraničná stráž, systémy zaoberajúce sa cudzincami, polícia a služby i registračný systém prakticky zlyhali; takéto počty už nedokázali zvládnuť. Prostriedky, ktoré mali k dispozícii, ukázali sa ako nedostatočné a predovšetkým bruselské a maďarské právne normy bránili zavedeniu účinnejších opatrení a nasadeniu armády. Výsledkom bolo to, že utečenci zaplavili Budapešť a potom aj ulice Segedínu.

Prvé poučenie, ktoré môžeme odvodiť z týchto udalostí, je také, že nebol dostatok informácií. Maďarské spravodajské služby, ale ani spriatené služby nedisponovali hlbšími informáciami. Prvé poznatky sa mohli definovať na základe pozorovaní a spravodajstva vyslaných novinárov.

Súčasne so stupňovaním chaosu sa pred analytikmi vynorili obrysy dôkladne pripravenej a veľmi dobre organizovanej akcie. Na dôvažok Islamský štát, ako hlavný organizátor, tesne spolupracoval so zločineckými bandami pašerákov ľudí.

¹ Kelly M. Greenhill: *Weapons of Mass Migration*. Cornell University Press 2011.

Poznáme príklad zo svetovej tlače, keď verejne popravili 10 ľudí a potom „divákom“ ponúkali možnosť, že keď zaplatia výkupné, v takom prípade môžu emigrovať. Skoro všetci opustili svoje domovy. Činnosť organizátorov cesty utečencov pred humanitárnou katastrofou sa prepojila s pašerákmi a tieto bandy spolu s organizátormi sa dostali už počas niekoľkých týždňov k významným finančným príjmom.

Prvé podstatné informácie pochádzali od novinárov sprevádzajúcich utečencov, pričom pohyb novinárov kontrolovali a vedome ich „pozicionovali“. Mohli si pozrieť iba určité miesta, hovoriť iba s určitými ľuďmi. Z analýz vyplynulo to, že organizátori cieľavedome zabudovali do svojej akcie psychologické prvky. Usmerňovali novinárov tak, aby ukazovali, aká je napätá situácia, koľko ľudí sa chystá na cestu do Európy a koľkí čakajú na možnosť odcestovať.

Jednoznačne sa ukázalo, že utečenci sú manipulovaní, vedome ich zavádzali, poskytli im falošné informácie. Podarilo sa dosiahnuť, že rozvášnená „masa“ manipulovaných migrantov poslušne nasledovala „zhora“ prichádzajúce rozkazy. Obyvatelia utečeneckých táborov odmietli spoluprácu s orgánmi spravujúcimi tábory. Zdôrazňovali iba svoje práva a masa migrantov sa stala prakticky nezládnuteľná; postupne sa radikalizovala a nakoniec násilne postupovala voči policajtom. Zaujímavé je zistenie, že väčšina organizátorov demonštrácií a tých, ktorí udávali tón, neprišla s utečencami peši, ale letecky sa dopravili do Európy a až tu sa pripojili k migrantom. Zrazu sa zjavili s megafónmi v rukách a po akcii zmizli.

Hlavný organizátor útoku proti policajtom na hraničnom priechode Röszke - 39-ročný Sýrčan Ahmed H. Tablighi utiekol po útoku na územie Srbska. O dva dni neskôr ho identifikoval podľa fotografie a zatkli na stanici v Győri - 350 kilometrov od srbsko-maďarskej hranice. Okrem vlastného pasu mal pri sebe osem ďalších sýrskych pasov, každý na iné meno a v každom bolo schengenské vízum. Žije na Cypre, kde má pracovné povolenie, podniká so svojou rybárskou loďou, vlastní päť automobilov a teraz sa chystá postaviť si dom za 90 tisíc eur. Je ženatý. Cyperské orgány však odmietli jeho žiadosť o poskytnutie štátneho občianstva. Spriatelene služby ho poznajú pod menom Jásir, je členom islamského fundamentalistického hnutia Jamaat-e-Islami (Zväz pre šírenie viery). Jeho úlohu ešte skúmajú príslušné bezpečnostné orgány.

Vypočúvanie migrantov neprináša veľa výsledkov, pretože nespolupracujú s príslušnými orgánmi; na nič sa nepamätajú, nevedia popísať organizátorov cesty, často ani nevedia, v akej krajine sa nachádzajú. Ľudia oklamaní pašerákmi predsa však len poslúžili užitočnými informáciami. Vyrozprávali všetko o tom, kde a kto organizoval cestu, koľko museli za ňu zaplatiť, aké pokyny dostali a čo bol dôvod, že sa vydali na cestu.

Príčiny sú dosť rôznorodé a zložité, ale pre osud každého je spoločné to, že svoje domovy museli opustiť, lebo sa normálny život stal nemožný vzhľadom na útoky Islamského štátu (a tiež aj kvôli konfliktnej situácii v ich krajinách); v skutočnosti utekajú kvôli záchrane svojho života. Alebo preto, že situácia v libanonských, jordánskych a tureckých táboroch je taká zlá, že sa rozhodli radšej odtiaľ utiecť. Platí to pre cca 20-25 % utečencov. Ostatní, prichádzajúci zväčša z iných krajín, sa vydali na cestu z ekonomických dôvodov v nádeji na lepší život.

Vytvorili sa hlavné trasy. Cez Stredozemné more sa tlačí migračná vlna predovšetkým na Taliansko a Španielsko. Za prvých osem mesiacov roka preplavilo sa cez Stredozemné more 350 tisíc migrantov, z toho 235 tisíc do Grécka a asi 115 tisíc do Talianska, i do Španielska a na Maltu.

Na pevnine viedla jedna trasa cez Turecko – Grécko – Macedónsko – Srbsko - Maďarsko. Aj tu sa môžeme stretnúť s viacerými otáznymi okolnosťami, ktoré si vyžadujú ďalšie skúmanie. Zaujímavé je to, že migranti využívali takmer výhradne jeden kilometer široký pás srbsko-maďarských zelených hraníc, hoci sa ponúkalo viacero možností na prekročenie hraníc. Nepodarilo sa dokázať, ale je zrejme opodstatnené podozrenie, že pašeráci sa zamerali na diaľnice, keď organizovali presun cez Maďarsko. Neskôr sa pokúsili dostať migrantov aj cez menšie, druhotriedne cesty smerom na rakúske a slovinské hranice, ale na prekročenie hranice vždy využívali rovnaký úsek hraníc. Pravdepodobne tam sa im podarilo vybudovať ich potrebám zodpovedajúce základne. Na oboch stranách hranice sa rýchle objavili osoby, ktoré za účelom získania odpočinkových priestorov pre migrantov, pre svojich ľudí, kupovali pozemky v blízkosti hraníc. Registrované sú aj pokusy zločineckých skupín - spojených s pašovaním ľudí - preniknúť do maďarských inštitúcií. Pokúsili sa korumpovať pracovníkov štátnych orgánov v Maďarsku na rozličných stupňoch; predovšetkým sa pokúsili vybudovať si kontakty v systéme orgánov zaoberajúcich sa cudzincami a vydávaním víz. Mali dobre fungujúcu prieskumnú sieť. Keď orgány strážiace hranicu im pripravili pascu na niektorej ceste, skupiny migrantov do polhodiny zmenili trasu a obchádzkami sa usilovali vyhnúť sa týmto nástrahám.

Informácie získané pri vypočúvaní hovoria o tom, že ilegálnych organizátorov vo všeobecnosti riadili z krajín zaťažených konfliktami, odkiaľ ľudia utekali. Jednotlivé 100 – 500 členné skupiny utečencov sprevádzal jeden alebo dvaja ľudia, ktorí pravdepodobne dozerali na to, aby migranti dodržiavali pokyny. Pokyny prichádzali cez mobilné telefóny alebo prostredníctvom internetu. Jednotlivým skupinám pomáhali zvonku 5-6 členné skupiny. Jednotky prevádzackých organizácií sa ako bunky rozmiestujú v tranzitných a cieľových krajinách a štafetovým spôsobom si odovzdávajú migrantov. V každej tranzitnej krajine získavajú miestnych organizátorov na strednej úrovni na plnenie čiastkových úloh. Objavili sa informácie, že na týchto akciách sa zúčastnili rozliční finančníci (získavali finančné prostriedky), právnici, sprievodcovia, majitelia priestorov na odpočinok, dopravcovia.

Maďarské orgány sa usilovali v rámci medzinárodnej spolupráce odhaliť základne na trasách cez Maďarsko, miesta na odpočinok, vedúce osobnosti na strednej úrovni a s nimi spojené osoby. Dosiahli aj čiastkové úspechy, podarilo sa zadržať viac ako 600 osôb pomáhačov, ale nepodarilo sa zaistiť nikoho spomedzi hlavných organizátorov.

Okrem spomínaných spôsobov dopravy migrantov boli aj tzv. VIP trasy, cez ktoré pohodlnejšie a rýchlejšie za vyššie poplatky dopravovali migrantov cez rozličné hranice, napríklad vďaka falošným dokladom aj letecky.

V súčasnosti je pašovanie ľudí jedným z najvýnosnejších obchodov v Európe. Jedného „klienta“ dopraví za 6 000 eur, napríklad z Afganistanu do Nemecka. Migranta vybaví legendou. Dôsledne ho inštruuje, aby v nijakom prípade, keď ho zadržia, neuviedol nijaký prítťažujúci fakt o organizátoroch pašovania. Pre nich je zárukou to, že banda pašerákov vždy veľmi pozorne sleduje pohyb migranta a keď on dodrží dohodu a dostane sa do hocikákeho štátu, do tábora pre cudzincov, do 2 – 3 dní sa s ním skontaktujú, poskytnú mu nové dokumenty a zorganizujú, aby sa dostal ďalej.

Migranti po prekročení hraníc zahodili všetky dokumenty, našli sa medzi nimi potvrdenia o statuse utečenca, dočasný dokument, ktorý dostávali na macedónsko-

srbskej hranici, dokumenty v gréckom jazyku, sýrske potvrdenia atď. Na časti dokumentov boli aj fotografie a odtlačky prstov. *Utečenci tiež odhadzovali svoje mobilné telefóny, kde mali zachytené nejroźnejšie výjavy Islamského štátu.*

Medzi zahodenými dokumentmi boli nájdeme aj také „cestovateľské príručky“, ktoré pomáhajú migrantom radami, mapami, informáciami o ich právach a detailne ich zoznamujú s pravidlami na získavanie odtlačkov prstov. Pristáhovalcov posmeľujú, aby si pýtali právnu ochranu a pomoc. Aj na internete môžu nájsť detailne informácie o jednotlivých krajinách, s menami a telefónnymi kontaktmi ľudí, na ktorých sa môžu migranti obrátiť o pomoc. Podľa informácií z médií tlač týchto príručiek financujú predovšetkým americké ľudsko-právne občianske organizácie. Medzi pomocníkmi v Maďarsku na prvom mieste bol uvedený Maďarský helsinský výbor.

Nepodarilo sa jednoznačne odpovedať na otázku, prečo zahadzovali utečenci svoje sýrske pasy, papiere o registrácii, dokumenty potvrdzujúce ich status utečenca, ktoré by podstatne uľahčili ich zákonný vstup do Európskej únie. So sýrskymi pasmi po registrácii sa môžu teraz zdržiavať v Nemecku tri roky.

Podľa názoru odborníka môže vysvetlenie spočívať v tom, že tí, ktorí zahodili svoje dokumenty, boli azda bojovníkmi Al-Kaidy, Al-Nusra Front alebo Islamského štátu a obávajú sa, že niekde v Európe alebo mimo Európy sú už na zozname osôb, po ktorých sa pátra alebo sú na zozname podozrivých. Chcú sa teda vyhnúť odhaleniu. Tento predpoklad potvrdzuje odmietanie poskytnúť odtlačky prstov. Alebo viacerí migranti sa odvolávajú na to, že keby sa zaregistrovali v Maďarsku, museli by sa tu usadiť a nedostali by sa do Nemecka alebo Švédska, ktoré ponúkajú oveľa viac sociálnej podpory.

V dôsledku toho všetkého nemožno dodržiavať princíp kontrolovaného vstupu, prekročenia hraníc, ako základný princíp Schengenského systému. A tak sa cez Maďarsko dostalo do Európskej únie približne 70 tisíc osôb, o ktorých nemáme nijaké údaje. Podľa odhadov sa v Maďarsku zdržiava ilegálne 15 až 20 tisíc osôb. Môže to mať ešte neskôr vážne dôsledky a je očividné, že „naozajstný výbuch“ je ešte pred nami.

Rozšírili sa informácie, že na území Turecka masovo vyrábajú falošné sýrske pasy za odmenu 750-1000 eur na oficiálnom papieri získanom v Sýrii. Informácie o tom sú uvedené na Facebook-u v arabskom jazyku. V Bulharsku zabavili 10 000 kusov falošných bianko pasov.

Mohli by sme teraz zdĺhavo vyratúvať, s akými nebezpečenstvami musíme počítať v budúcnosti kvôli zlyhaniu kontrolných systémov a kvôli chýbajúcim kapacitám. Mohol by som uvádzať hrozby pre verejné zdravie, možný rast napätia v spoločnosti, radikálnych hnutí, rozšírenie organizovaného zločinu, problémy súvisiace s integráciou migrantov až po rast nebezpečenstva terorizmu. Faktom je, že v dôsledku nedostatku informácií a objektívnych znalostí, prevažnú časť výziev nového typu si sotva dostatočne uvedomujeme, ale práve v tom je ich nebezpečenstvo. Problém spočíva v tom, že jednoducho nedokážeme určiť spôsob riešenia jednotlivých otázok. Európska únia nevie nájsť riešenie krízovej situácie, ktorá vznikla, hoci sme v poslednej minúte poslednej hodiny. Plot na hraniciach je iba dočasné riešenie. Problém to nerieši, iba ho odsúva.

Keď analyzujeme problémy a úlohy, ktoré pred nami stoja, môžeme konštatovať, že spomedzi tých, ktorí v Európe rozhodujú, nikto nechce vziať na seba riziko materiálnych i krvavých obetí spojených s riešením príčin krízy; zodpovední

nechcú riešiť problémy, ale iba chcú prežiť tento čas. Kým nebude jednotné stanovisko v Európskej únii, nemáme nijakú šancu postúpiť vpred k riešeniu.

Je isté, že žiadna krajina samotná ani nevie účinne vystúpiť zoči-voči uvedeným hrozbám. Európa – to sme my, my musíme spoločne čeliť tomuto nebezpečenstvu. Potrebujeme súdržnosť, inak nám reálne hrozí nebezpečenstvo, že sa musíme vzdať navyknutého spôsobu života a nebudeme vedieť zastaviť rozvrat Európskej únie.

Dovoľte mi ešte jednu poznámku. V mojom príspevku som nespomínal konkrétne dôkazy, napríklad o hrozbe terorizmu alebo o prítomnosti spiacich agentov. Viete, keby mi v mojich aktívnych rokoch dali úlohu, aby som destabilizoval Európsku úniu, s veľkou pravdepodobnosťou by som postupoval tak, ako pozorujeme to, čo sa odohráva v našom okolí dnes. Ak čo najskôr dáme tieto skutočnosti na vedomie tým, ktorí rozhodujú, o to bližšie sa môžeme dostať k riešeniu krízy.

Stručne som sa pokúsil načrtnú aktuálnu situáciu, ktorá vznikla v dôsledku neregulovanej migrácie do Európy. Už z tohto stručného náčrtu možno tušiť bezpečnostné riziká a hrozby, ktorým budeme čeliť. Existuje už veľa publikovaných faktov o tom, že migračná invázia signalizuje vážne komplikácie spoločenského vývoja na našom kontinente.

Politické riešenie: „Európska únia by mala nájsť spoločné riešenie“ - to je dnes už hlúposť. Už je neskoro, už nie je možné nájsť účinné politické riešenie – po prvé kvôli zložitosti problému, po druhé kvôli impotencii politikov, po tretie kvôli rôznym záujmom jednotlivých európskych štátov.

Vieme iba to, že „riadená nátlaková migrácia“ je spôsobená nejakou skrytou silou v pozadí a jej cieľom je oslabiť Európu či aspoň Nemecko. Príliv ľudí z iných častí sveta povedie v našich krajinách k nestabilite. Nedokážem povedať, nakoľko je súčasná migrácia spontánna či zneužitá, ale je prakticky isté, že najneskôr po tohtoročnej utečeneckej kríze ju môžeme považovať nielen za bezpečnostnú hrozbu, ale taktiež za možnú zbraň. Je to ideálny lacný nástroj destabilizácie Európy alebo časti Európy, kde sa za víťazstvo v tomto hybridnom druhu vojny bojuje okrem iného pomocou manipulácie na internete, bez toho, aby ste potrebovali armádu.

Problém je globálny, riešenie tiež musí byť európske. Ale otvorené varovania, opakovane predkladané bezpečnostnými zložkami narážajú však na „hluché uši“ politikov. Tlak nie je ešte natoľko silný, aby politici boli nútení postupovať jednotne. V blízkej budúcnosti môžeme počítať s rastom napätia na Balkáne, v Nemecku a v rade ďalších štátov. Preto pre spravodajské služby štátov Európskej únie vyplývajú znásobené úlohy pri prenikaní do štruktúr, ktoré iniciujú a usmerňujú migračné tsunami, valiace sa na náš kontinent – získať informácie z hĺbky a upozorniť našich politikov na hrozbu, ktorá je už pred dvermi a jednou nohou už prekročila náš prah.

P. Draxler: Nástroje a postupy pri náboře jednotlivcov do extrémistických skupín v Európe

Pavol Draxler (1980) – Štúdium medzinárodných vzťahov na Linköping University vo Švédsku absolvoval v období 2006-2008. Predtým pracoval na Ministerstve vnútra SR, kde zastával post predsedu komisie na koordináciu postupu proti extrémizmu. Pôsobil tiež ako bezpečnostný špecialista vo viacerých medzinárodných organizáciách; poskytoval bezpečnostnú asistenciu v Kosove a v Bosne. V roku 2007 sa podieľal na činnosti Delegácie Európskej komisie v Moskve. Od roku 2011 je nezávislým expertom Európskej komisie v otázkach extrémizmu a radikalizmu. Aktuálne vedie súkromnú spoločnosť, zameranú na ochranu pred kybernetickými hrozbami.

S teroristickým útokom väčších rozmerov priamo úmerne stúpa záujem politikov a spoločnosti o problematiku terorizmu aj napriek tomu, že experti poznajú mnohé príčiny aj pred samotným činom. Aktuálny problém zahraničných bojovníkov, ktorí sa vracajú zo Sýrie, kde dostali výcvik a v mnohých prípadoch utvrdili svoje radikálne presvedčenie, bol rozoberaný na úrovni expertných skupín Európskej komisie už od roku 2013. Iné prípady zahraničných bojovníkov z Európy, konkrétne z Belgicka, ktorí spáchali útoky v Iraku, boli známe už od roku 2007.²

Radikalizácia je problematika, ktorá nemá jednoduché a skratkovité riešenia, ktoré žiaľ politici, ale aj štátna správa často vyhľadávajú. Neodborné a neprimerané akcie majú za následok presne to, o čo ide teroristom pri páchaní ich skutkov. Paralýzu a zasievanie strachu v spoločnosti a radikalizáciu zraniteľných jedincov. Takéto neodborné opatrenia celú situáciu skôr zhoršujú.

Teroristické činy vyvolávajú strach v spoločnosti tým, že každý člen spoločnosti je vinný a môže sa stať obeťou pre niečo, čo predstavuje, pre skupinu, kam patrí alebo pre jeho presvedčenie. Anonymita útočníkov a zdanlivá neexistencia spojenia medzi obeťou a páchatelom tento pocit znásobuje. Európa, ale aj iné spoločnosti, patria do teroristických cyklov a je to niečo prirodzené, čo sa bude stále opakovať.³ Podstatné je poučenie z minulosti, eliminovanie alebo zmiernenie následkov terorizmu a hlavne zabránenie tomu, aby skupiny páchajúce terorizmus dosiahli svoj cieľ.

Na kvalifikované riešenie problému nestačí len hrubá represia, ktorá je už len odstraňovaním následkov a prináša to, čo sa extrémistické skupiny snažia vyvolať. Protiextrémistická politika by sa mala skladať v prvom rade z prevencie, teda aby nedochádzalo k radikalizácii zraniteľných jedincov. Faktom je, že nikto sa nenarodí ako extrémista alebo terorista. Radikalizácia je postoj, ktorý treba získať. Analyzovanie páchatelov teroristických činov a informatizácia zvädzajú politikov, ale i bezpečnostné zložky k profilizácii budúcich teroristov. Dlhoročná prax a množstvo hodnotení ukázalo, že profilizácia cez masový zber údajov je neefektívny nástroj na selektovanie potenciálnych teroristov a prevenciu útokov.⁴ K odhaleniu väčšiny

² Islamist Radicalisation: A Root Cause Model, Tinka Veldhuis & Jørgen Staun: The case of Muriel Demagauque, the Belgian woman who detonated a bomb she was carrying in order to kill American soldiers in Iraq in 2005, serves to illustrate this phenomenon. Demagauque was allegedly recruited by several men who went on trial in October 2007 for attempting to also recruit several other people in Belgium (Reuters, 2007). In particular, mosques and prisons are infamous for facilitating the top-down recruitment of potential adherers to radical Islam.

³ Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe, Edited by Rik Coolsaet, Ghent University, Belgium and Royal Institute for International Relations, Belgium.

⁴ <https://theintercept.com/2015/11/17/u-s-mass-surveillance-has-no-record-of-thwarting-large-terror-attacks-regardless-of-snowden-leaks/>

teroristických činov došlo vďaka kvalitnej operatívnej činnosti, ktorá, žiaľ, začína byť podceňovaná na úkor preceňovaného masového zberu dát, ktorý dáva falošný pocit kontroly a je nákladovo neefektívny.⁵ Prevencia by mala mať základ v kvalitnej analýze faktorov, ktoré predchádzajú radikalizácii.

Proces radikalizácie sa nedá formalizovať ako univerzálny pre každého jednotlivca. Vývoj radikála až po teroristický čin je individuálny a nie vždy musí prejsť všetkými štádiami od akceptácie, identifikovania, schvaľovania, napomáhania až po samotný teroristický čin. Často je radikalizácia spustená u zraniteľnej osoby silným zážitkom, ktorý môže právo dodržiujúcu osobu za pár hodín doviesť k spáchaniu teroristického činu. V prípade palestínskych utečencov to je často smrť alebo ublíženie na zdraví ich rodinného príslušníka.

Spoločným motivátorom radikálov je frustrácia. Momentálna situácia s džihadistami v západo-európskych krajinách je do istej miery zapríčinená nezvládnutými následkami koloniálnej éry alebo intergrácie národností, s ktorými má daná krajina nejakú politickú alebo ekonomickú spojitosť. Treba však veľmi dôrazne zvýrazniť, že aj napriek veľkým mnohomiliónovým komunitám imigrantov k radikalizácii dochádza vo veľmi mizivom zlomku z nich.⁶ Drvivá väčšina reprezentuje mohutnú pracovnú a ekonomickú silu.

V prípade Francúzska ide zväčša o potomkov 700 000-ovej komunity, ktorá tu emigrovala v šesdesiatych rokoch minulého storočia po tom, ako Alžírsko získalo nezávislosť od Francúzska. Komunita nemala problém sa integrovať až do 80. rokov minulého storočia, kedy francúzska vláda poľavila v integračných programoch. Rovnako napríklad v Nemecku ide dokonca o približne trojmiliónovú komunitu z Turecka, ktorá bola pozvaná do Nemecka ako lacná pracovná sila, ktorá významne pomohla Nemecku stať sa ekonomickou veľmocou.⁷ Neznalosť základov problematiky sa vyznačuje demonizovaním moslimskej populácie ako celku a dávanie všetkých extrémistov do spojenia s celkovou moslimskou komunitou. Rovnako ako by bola chyba tvrdiť, že Slovák a Švajčiar majú rovnaké predpokladané správanie a hodnoty, pretože sú obaja Európania. Ako už bolo ilustrované, každá moslimská komunita má svoje špecifiká na základe pôvodu a kultúry a radikálne skupiny predstavujú len malé špecifické percento. Druhá, často nebezpečná chyba prezentovaná v spoločnosti je podsúvanie faktu, že terorizmus je výsadnou doménou moslimských radikálov. Toto nie je pravda ani z pohľadu počtu obetí terorizmu v Európe a ani čo sa týka počtu teroristických útokov.⁸ Pravdou je, že väčšina útokov mala vnútroeurópsku motiváciu a bola spáchaná natívnymi Európanmi.

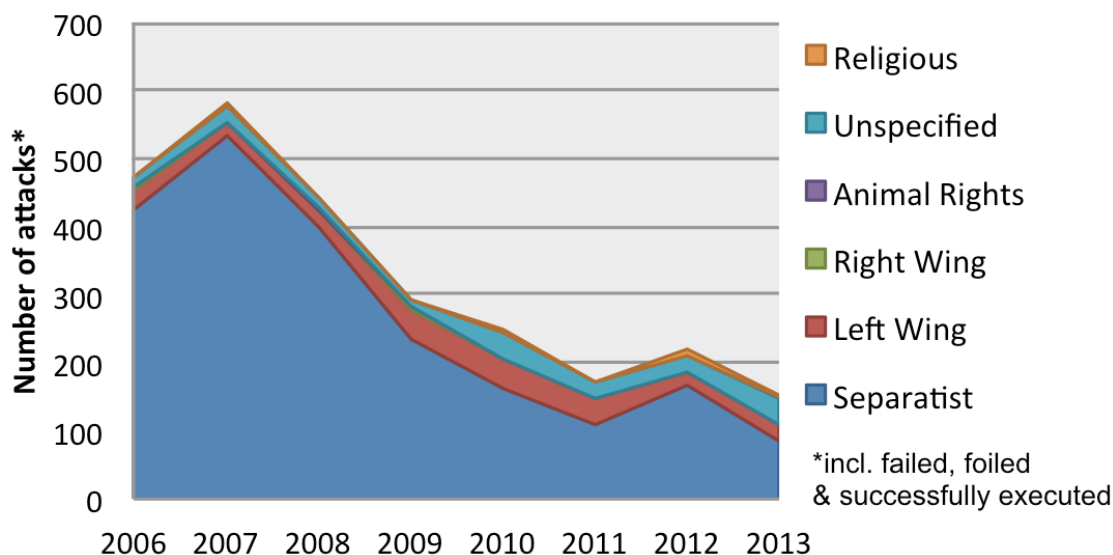
⁵No, Mass Surveillance Won't Stop Terrorist Attacks, Patrick G. Eddington Reason on January 27, 2015.

⁶The Myth of the Muslim Tide., Published by Vintage in USA, Knopf in Canada and Karl Blessing Verlag in Germany.

⁷Turkish guest workers transformed German society, Author: Klaudia Prevezanos, Deutsche Welle.

⁸EUROPEAN UNION TERRORISM SITUATION AND TREND REPORT 2015, EUROPOL, 6 July 2015.

Terrorist Attacks in the EU 2006-2013

Data source: https://www.europol.europa.eu/latest_publications/37

Počet teroristických útokov v EÚ podľa motivácie. Zdroj: EUROPOL

Taktiež moslimovia sú veľmi častým cieľom teroristických činov natívnych Európanov. Tento fakt neznamená, že moslimský radikalizmus by sme mali podceňovať, práve naopak, treba mu venovať presne toľko pozornosti, ako je potrebné. Ale prehnané démonizovanie moslimskej populácie ako celku má práve za následok jej radikalizáciu.

Zatiaľ čo prvá generácia imigrantov si zachovávala časť svojej identity a na druhej strane bola veľmi motivovaná integrovať sa do novej západnej spoločnosti, jednotlivci z druhej a tretej generácie imigrantov stratili puto k pôvodnej domovine a nová ich začala odmietať. Tým dochádzalo k strate identity s hodnotami západného sveta, ktorý týchto jednotlivcov začal odmietať. V druhej generácii imigrantov silnel pocit, že už nepatria do pôvodnej domoviny a nová ich neprijala. Prejavy ako zhoršený prístup k vzdelávaniu, k pracovným príležitostiam, ale aj k sociálnym kontaktom vytvorili pocit frustrácie, a tým sa stali zraniteľnou skupinou, osloviteľnou extrémistickými ideológiami.⁹ Islamský štát (IS) našiel spôsob, ako veľmi dobre využiť hodnotové vákuum u jednotlivcov v Európe s pocitom frustrácie a nejasnou identitou.

Bolo by chybou vnímať IS ako skupinu fanatikov, ktorej sa svojou brutalitou náhodne podarilo ovládnuť časť územia zmietaného občianskou vojnou. IS predstavuje plnohodnotnú a profesionálnu štátnu štruktúru tvorenú skúsenými ľuďmi predovšetkým z prostredia bezpečnostných zložiek a spravodajských služieb nevynímajúc. IS bol založený bývalými pracovníkmi bezpečnostných zložiek ako Samir Abd Muhammad al-Khlifawi, bývalý spravodajský dôstojník, ktorý do veľkej miery bol osobou, stojacou za oficiálnym predstaviteľom Abu Bakr al-Baghdadim.¹⁰ IS spustil organizovaný program pre oslovenie zraniteľných jednotlivcov v Európe. Oslovená cieľová skupina bola hlavne mládež, ktorá je najviac zraniteľná, hľadá revoltu a západný život do istej miery romantizuje a glorifikuje vojnu pre nich. Kontakt s IS vyplnil miesto po frustrácii, pomenoval základ ich frustrácie v západnom spôsobe života a poskytol víziu pomsty nenávidenému spoločenstvu, ktoré jednotlivca odmietlo prijať.

⁹ p. 45, Islamist Radicalisation: A Root Cause Model, Tinka Veldhuis & Jørgen Staun, Netherlands Institute of International Relations Clingendael October 2009.

¹⁰ Spurned Saddam henchman was brains behind Isis, Catherine Philp Beirut, The Times April 21 2015.

Pre oslovenie boli využívané dve cesty. Prvá - a viac využívaná v krajných s menšou moslimskou populáciou - bola indoktrinácia cez internet. Druhý spôsob bol cez osobné oslovenie osôb v blízkosti radikálnych, ale aj umiernených imámov. Oslovenia cez internet prebiehali programovo, keď verbovač vyhľadával potomkov z druhej generácie v západných krajinách. Toto oslovenie prebiehalo priamo cez sociálne siete Facebook alebo Twitter. Verbovač IS oslovil potenciálnu obeť s otázkami o západnom svete a začal psychologické spracovávanie. V prvom rade išlo o vytvorenie nepohody a nedôvery v západnom svete a neskôr vyplnenie hodnotového prázdna hodnotami IS. Na tento účel IS vytvoril sieť web-stránok s rôznym zameraním, aby oslovili jednotlivcov rôznej fáze a s rôznymi potrebami. Radikalizácia u mládeže prebehla rýchlo do niekoľkých mesiacov, často ani rodina nezaznamenala hĺbku problému, až kým sa zacielený jednotlivec nevydal na cestu do Sýrie.¹¹ Momentálne prebieha rozsiahla akcia skupiny Anonymous ako odozva za útoky v Paríži proti web-stránkam, Twitter a FB účtom, odkiaľ je vedené verbovanie zahraničných bojovníkov a propaganda.¹² To momentálne zhoršuje mapovanie stránok IS, ale znemožňuje verbovanie nových osôb, čo je vnímané pozitívne. IS sa snaží momentálne presunúť ich stránky do dark webu. Aj tam je však potrebné, aby boli propagované, čím sú opäť rýchlo identifikované a zneškodnené skupinou Anonymous. O obdobnú aktivitu sa snaží taktiež skupina Ghost Security Group, ktorá vyvoláva podozrenie, že je napojená na administratívu USA. V každom prípade aj táto skupina zaznamenala určité úspechy v digitálnom boji proti IS a svoje ďalšie aktivity sa snaží financovať otvorenou zbierkou, tzv. crowdfundingom.

IS využíva svojich verbovačov aj vo fyzickom svete. Sú presne riadení a profesionálne pripravení na svoju činnosť. Využíva ich najmä v oblastiach z väčšou moslimskou komunitou, kde môžu ľahšie otípať vhodného kandidáta a začať s ním komunikáciu. Na tejto báze je IS schopný stavať a riadiť celé bunky, ako sa to ukázalo pri útokoch v Paríži 13/11. Podľa doterajších prípadov sa zdá, že skupina, ktorá sa venuje verbovaniu, má organizovanú štruktúru a sama sa nezapája ďalej do priamych akcií, ale necháva si kapacitu a krytie na ďalšiu činnosť verbovania.

Vynára sa otázka, či Slovensko je tiež vystavené riziku verbovania zahraničných bojovníkov. Väčšina európskej moslimskej komunity sú umiernení moslimovia a len zlomok predstavuje radikálnu skupinu. Keďže na Slovensku sa nachádza iba malá skupina moslimov, radikálna udomácnená skupina alebo osoba by bola pravdepodobne rýchlo identifikovaná samotnou moslimskou komunitou na Slovensku a ťažko by vykonávala svoju činnosť. Neadekvátne opatrenia proti moslimskej komunite na Slovensku však môžu viesť k jej izolácii, ako sa to stalo v iných krajinách a môže dôjsť k vyrobeniu zraniteľných jedincov pre radikalizáciu aj na Slovensku.

Vzhľadom na rasistické videnie problematiky sú činnosti minoritného etnika často prehladané. Riziká zraniteľných jednotlivcov s rovnako narušenou dôverou v hodnoty, v ktorých žijeme, sa nachádzajú práve v minoritnom etniku. Proces verbovania je veľmi obdobný. Najprv dochádza k narušeniu dôvery v západné hodnoty a potom je podsunutá informácia, ktorá má toto hodnotové vákuum vyplniť, zväčša Ruskom ako tradičným nositeľom slovanských hodnôt. Za posledné dva roky došlo k rôznym formám radikalizácie jednotlivcov až po zapojenie sa do bojov na východnej Ukrajine na strane proruských separatistov. Odborníci už dlhšiu dobu upozorňujú na zvýšené bezpečnostné riziko po návrate veteránov z týchto bojov domov.

¹¹ The case of Roshonara Choudhry: Implications for theory on online radicalization, ISIS women, and the gendered jihad, ELIZABETH PEARSON, Policy & Internet 2015.

¹² <http://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/paris-attacks-anonymous-launches-its-biggest-operation-ever-against-isis-promises-to-hunt-down-a6735811.html>

P. Púčik: Svět islámu, teroristé a zpravodajské služby

Peter Púčik (1945) - Studoval na MGIMO v letech 1964-1969 arabštinu a oblast Blízkého a středního východu; poté krátce pracoval an Federálním ministerstvu zahraničních věcí. Do roku 1979 odborný pracovník Orientálního ústavu ČSAV. Další léta topič a řidič autobusu. V období 1985-1989 byl ve Výzkumném ústavu matematických strojů v Praze. Po listopadu 1989 opět krátce FMZV a od roku 1990 až do léta 1999 příslušník československých a českých zpravodajských služeb. Přednášel na Prague Security Studies Institute v Praze.

Terorismus je s námi tak dlouho jako zpravodajské služby obojího typu. Z tohoto banálního konstatování by se dalo usoudit, že se navzájem dobře znají. Alespoň služby si to většinou myslí. Skutečnost nás však neustále přesvědčuje, že teroristé jsou skoro vždy o krok napřed a možná je až tak dobře neznáme. Otázkou je, proč obrovské množství poznatků z technických prostředků i otevřených zdrojů prostě nestačí k prevenci, nemluvě již o represii.

Nabízí se odpověď, že vše je jen záležitost ještě lepší analytiky a více peněz a více liasonu. Odpověď je zřejmě neúplná, protože ještě něco chybí: dostatek kvalitních lidských zdrojů. Ale i to asi nebude úplné vysvětlení. K získání a řízení zdroje z prostředí teroristických organizací je nutná především důkladná operativní práce v terénu. A jejím předpokladem je dobrá znalost prostředí, odkud zdroje pocházejí, či kde působí.

To vše jsou staré známé pravdy a každý, kdo prošel školením a výcvikem u služeb, potvrdí, že mu byly náležitě vštěpovány. V praxi našich předchůdců byly znalosti prostředí oceňovány a na jejich prohlubování se více či méně systematicky pracovalo. Při pročítání archivních materiálů se někdy nabízí i dojem, že tzv. znalost musela suplovat i nedostatek skutečných zpravodajských poznatků. Ovšem o jaké prostředí se jednalo? Činnost rozvědky i kontrarozvědky z období studené války byly podřízena zejména úkolu boje s tzv. hlavním protivníkem. Mezinárodní terorismus stál na pokraji zájmu a spíše šlo o to, jak jej využít právě proti onomu protivníkovi. Politická rozvědka z pozic rezidentury se uskutečňovala ve známém, dosti pochopitelném prostředí a největší obtíže působila asi místní kontrarozvědka a vlastní neschopnost. Kontrarozvědka, zvyklá pracovat proti vybraným zastupitelským úřadům to měla v domácím prostředí ještě jednodušší.

Vývoj mezinárodního terorismu v sedmdesátých a osmdesátých letech přiměl naše předchůdce k dosti omezené reakci, dané především politickými mantinely. Mezi tyto faktory patřilo pokračující čínsko-sovětské soupeření o vliv na tzv. národně-osvobozené hnutí často gerilového typu (a používající i teroristické metody boje), orientace na tzv. pokrokové režimy v zemích, kde tato hnutí zvítězila a v neposlední řadě i poznatek, že přinejmenším část těchto diktatur praktikuje státní terorismus podporou a využíváním některých teroristických skupin. Pokud se jejich činnost zaměřovala na hlavního protivníka, t.j. západní země, stačilo pokračovat dosavadními metodami. Kontrarozvědka, například vytvořila oddělení mezinárodního terorismu v rámci 4.odboru I. správy MV (zvaného též afro-asijský). Byla v tom logika, protože tehdy aktuálně byly všechny palestinské skupiny nějakým způsobem sponzorovány službami jednotlivých arabských zemí a ze sledování rezidentur na zastupitelských úřadech (ZÚ) se dala monitorovat i eventuální aktivita teroristů na území. V podobném duchu fungovaly naopak i rezidentury I. správy MV na Středním východě. Kontakty s místními službami je přiváděly do blízkosti jednotlivých skupin. Situace se zdála být tedy kontrolou a do značné míry i byla. Těch několik incidentů ve dvacetiletí, předcházejícím listopadu 1989 nebylo až tak zásadních. Mohlo by se tudíž zdát, že i ona znalost prostředí byla vyhovující. Počty tajných spolupracovníků

obou složek ministerstva vnitra i Vojenské zpravodajské služby zahrnovaly stovky jmen osob ze zemí Středního východu. Se službami spolupracovali často i přední domácí odborníci na tuto oblast. Jejich znalosti byly ale především využívány k překladům a tlumočení.

Tak došlo k tomu, že nástup jiného radikálního hnutí, rovněž pod osvobozenou vlajkou, nebyl náležitě a včas vyhodnocen. Islámský fundamentalismus ve své extrémní podobě nakonec zaskočil i služby západní. Vývoj byl najednou vsutku složitější. Islamisté zabilí egyptského prezidenta, který uzavřel mír s Izraelem. Radikální islámské hnutí svrhlo iránského šáha, tohoto věrného spojence Ameriky. Z hlediska logiky studené války hodnoceno východním blokem kladně. Na druhé straně afgánští povstalci, kteří se považovali za dobré muslimy, zavlékali Sověty do bezvýhodné války. Spřátelený režim Asada staršího nakonec potlačil islamistickou revoltu v Hamá, až tanky a dělostřelectvem. Takže špatně. K dovršení zmatku další klientský stát, diktatura Saddáma Husajna napadla revoluční a protiamerický Írán a svedla s ním osmiletou válku. Dobře nebo špatně? A celou tu dobu trvala libanonská občanská válka, u nás traktovaná jako boj pokrokových muslimů (Palestinců, sunnitů, ší'itů i drúzů) s proizraelskými a proamerickými křesťany.

Západní služby si uvědomovaly nové rozložení aktérů na této scéně. Nejdříve samozřejmě kontrarozvědky, které měly v péči velmi početné muslimské diaspory. V sovětském bloku už na to nezbyl čas. Další vývoj je už dobře znám i těm nejmladším z nás: al-Ká'ida, Tálibán, Islámský stát. Do pohybu se dala hnutí, jejichž motivace je nám vzdálená a politické cíle se zdají být absurdní. Politický islám ve své nejradikálnější podobě vypadá jako iracionální projekt, proti kterému se nedaří nalézt jednoduchý recept a kterému vlastně ani příliš nerozumíme.

Úvodní tvrzení je třeba doplnit. Přinejmenším v posledních 25 letech se ukazuje, že jiný bonmot „Ne všichni muslimové jsou teroristy, ale všichni teroristé jsou muslimové“ je z hlediska počtu pravděpodobnosti podezřele blízko k pravdě. Máme nyní tři faktory: terorismus, služby a muslimské země nebo chcete-li svět islámu. A otázku, jak jej služby znají. Přesněji jak znají dnešní svět islámu. Ten představuje více než padesát států, ještě více národů a národností, více než jeden a půl miliardy muslimů a početná přistěhovalecká společenství. Tato mnohostrannost platí i pro různorodost politických režimů těchto zemí. A v neposlední řadě je rozrůzněný i samotný islám jako víra. Stejně pestrý obraz poskytuje i pohled na způsob života a tak by bylo možné pokračovat dále a dále.

Pokud tedy nejsme stoupenci zjednodušeného názoru na tuto oblast, nezbyvá nic jiného, než se trochu ponořit do studia a stanovit si určitá kritéria, podle nichž se budeme snažit problému porozumět. Cílem samozřejmě není získání akademických vědomostí. Koneckonců potřebujeme relevantní informace od kvalitních zdrojů, které musíme získat a umět řídit.

Zřejmě každý operativec, který rozmlouvá s člověkem z Persie či Mesopotámie, počítá s tím, že v případě Íránce jde s 90-procentní pravděpodobností o ší'itu a u Iráčana asi ze šedesáti procent. U Jemence bude na pochybách, pokud si nezjistí další podrobnosti, např. odkud přesně je. Saúdský Arab skoro jistě ší'ita nebude. Se Syřanem to bude komplikovanější. Vyznavači ze sekty Alawitů (neplést s Alevity – to je sekta turecká) tvoří podstatnou část syrské vojenské a zpravodajské elity, ačkoliv představují méně než 20% obyvatelstva. To, že byli vůbec uznáni za muslimy, zařídil Asad starší, coby president v sedmdesátých letech. Stali se tak oficiálně ší'ity, směru uznávajícího dvanáct imámů. Ti jemenští jich uznávají pět a další odnož (ponejvíce v Pákistánu) sedm.

Nás samozřejmě tady nezajímají věroučné detaily, nýbrž skutečnost, že původně spíše politický konflikt o následnictví po zakladateli islámu v sedmém století má jisté politické důsledky dodnes. Tehdy převládli sunnitě čili lidé sunny (tradice) a na území od Maroka po Indonésii je to směr vyznávaný 90% muslimů. Sunnitě jsou daleko stejnorodější než ší'ité a rozdíly mezi nimi by mohly být pro nás málo významné. Týkají se především oblasti islámského práva (nelze zaměňovat za šarí'u, což je právo boží, soubor základních věroučných dogmat, majících zásadní význam i pro osobní život muslimů). Historicky vznikly celkem čtyři školy islámské práva, navzájem rovnocenné od dosti liberálního směru až po velmi konzervativní hanbality. A tu to již bude zajímavé, protože na jejich tezí se v dnešní Saúdské Arábii v 18.století zformoval radikální islám wahhábitů, který tam dodnes převládá. Hlásání návratu k původním hodnotám islámu je podpořeno značnými dotacemi. Odtud tedy jedna z variant radikalismu, salafija.

Obrázek náboženské pestrosti zejména arabské části Středního východu je třeba doplnit i o zmínku o nejrůznějších křesťanských obcích, jež mají svůj původ v době předislámské a odolaly procesu islamizace (nikoliv ovšem arabizace). Menšiny jsou to nepočtené, s výjimkou silné koptské komunity v Egyptě a specifického případu Libanonu. Ve světě se jim věnuje zvýšená pozornost většinou v časech krizových. To platí i o některých sektách synkretického směru, jako jsou dnes již známí jazidové a ovšem v první řadě drúzové. Ti tvoří významnou a vlivnou menšinu v Libanonu, souvisle obývají horské oblasti jižní Sýrie a žijí i v Izraeli. Jejich „politická“ doktrína je pragmatická – vždy jsou loajální vůči danému režimu.

Pokud tedy vezmeme na vědomí různorodost forem islámu i dalších náboženství na Blízkém a Středním východě, je vhodné se podívat i na národnostní složení této oblasti a možná i korigovat představy o jakési homogenosti arabského či iránského etnika. Zde se stýkají a částečně i prolínají tři velké jazykové rodiny: semitská, zastoupená arabštinou, západoiránská a turecká (ta je zde vlastně „nováčkem“ - něco přes tisíc let). Jejich spisovné formy jsou státními jazyky.

V praxi to ovšem, v případě spisovné arabštiny dopadá tak, že vše psané a částečně i mluvené (zprávy v rozhlase a televizi, kázání v mešitách) se odehrává v kódu srozumitelném pro všechny – přinejmenším pro gramotné, zatímco běžný život ovládají dialekty, lišící se od Maroka po Írák někdy více, než jazyky slovanské, navzájem. Dialekty se někdy kryjí s hranicemi národních států, jindy zahrnují oblast širší. Zjednodušeně řečeno, zatímco egyptskému dialektu (díky produkci televizních seriálů a filmů) rozumí více či méně všichni, dialekty arabského Západu jsou například pro Iráčana dosti nezvyklé. Souvislou konverzaci ve spisovném jazyce zvládne někdy s obtížemi i vzdělanec. Odtud tedy praktický důsledek pro zpravodajské služby. Zatímco spisovná arabština je nutným předpokladem celkové orientace v oblasti, výběr studia dialektu se odvíjí od konkrétní perspektivní potřeby. Kdo umí egyptský, tomu většinou druhá strana rozumí. Odpovědi se však dočká v místním dialektu.

Situace s perštinou je jiná. Je sice mateřštinou šedesáti procent Íránců, přičemž valná část zbytku mluví ázerbájdžánsky, což je jazyk turecké skupiny či dialekty kurdštiny, vzdáleně příbuzné s perštinou. Pro zájemce se investice do spisovné perštiny spojená se znalostí hovorového jazyka vyplatí. Ani zde se jazykové hranice nekryjí s náboženskými. Azerové jsou (jako většina obyvatel Íránu) ší'íté, zatímco jim nejbližší Turci jsou ortodoxní sunnitě. Kurdové zase jsou sunnitskou enklávou mezi iránskými ší'íté.

Naše znalosti o tom, jakého je předmět našeho zájmu etnického původu či víry samozřejmě nepostačuje k posouzení jeho samotného jako člověka. Je třeba především věnovat pozornost okolnostem, které v našich podmínkách již převládající roli neplní. Jde v první řadě o zařazení jedince do rozsáhlých a často nepřehledných vazeb širší rodiny, klanu, kmene či svazku kmenů. Tyto někdy formální, leč existující vazby jsou důsledkem celého minulého vývoje společnosti, který modernizace a urbanizace dosud plně nepřekonala. Vědomí těchto vazeb je zejména v širší rodině často rozhodující. Spoléhání se na toto rozvětvené příbuzenstvo je rubem skutečné i předstírané loajality k tomuto společenství. Ne vždy se společenské zařazení jedince kryje s celkovým statusem širší rodiny. Zjevné je to v první a druhé generaci přistěhovalců do měst. Poté, co se někteří díky vzdělání a známostem zařadí do střední třídy, jejich vztah k venkovu slábne. Zjišťování, odkud kdo pochází, jaké postavení mají nejúspěšnější představitelé daného klanu a jakou rodinnou vazbu resp. závazky k nim dotyčný má, představuje „klíč“ k dotyčnému.

Některé z těchto informací náš partner bude poskytovat neochotně a to z nejrůznějších, důvodů. O to je důležitější si být vědom jejich důležitosti a dát najevo, že o realitách něco víme. Účinek je občas překvapivý.

Konstatování mnohostrannosti současného světa muslimů nestačí k hlubšímu porozumění takového jevu, jakým je politický islám, někdy nazývaný islamismus a zejména jeho radikální formy i v podobě terorismu, který je předmětem našeho zájmu. Nejedná se vlastně o nic nového, nábožensko-politická hnutí v islámském světě předcházejí zániku chalífátu v roce 1924 a byla do značné míry i obrannou reakcí na úpadek starého řádu, narušovaného jak expanzí evropských mocností na Blízký a Střední východ, tak i souběžnou modernizací či evropeizací tradičních společností. Stručně lze jejich úsilí formulovat jako očistu soudobého islámu od všech inovací a zkreslení a návrat do „zlatého“ věku dodržováním zásad a pravidel tak, jak tomu bylo za časů Proroka Muhammada a jeho prvních nástupců. K nábožensko-politickému obsahu byl přidán i silný prvek sociální.

Jako předchůdce současného islamismu se z dobrých důvodů uvádí egyptská organizace Muslimských bratří, založená v roce 1928. Na peripetiích jejího vývoje lze ilustrovat i podstatné tendence politického vývoje tohoto regionu. Bratrstvo vyrostlo z malé skupiny vzdělavců v masovou organizaci, poté bylo několikrát zahrnuto do ilegality, aby se nakonec vrátilo jako krátkodobý vítěz arabského jara. Politický islám měl silného protivníka v podobě autokratických režimů jedné strany, vycházející z naprosto jiných pozic – z přitažlivosti myšlenek etnického, v tomto případě arabského nacionalismu, spojeného s protizápadním a socializujícím směřováním. Islamismus se mohl spoléhat jen na konzervativní kruhy vlivné v několika arabských monarchiích.

S postupem času se politický islám dále radikalizoval a nejbojovnější stoupenci se stali dnešními teroristy. Nehledě na spektakulární útoky proti západním zemím je však nutné si uvědomit, že primárním cílem radikálů je základní, revoluční přeměna vlastních společností. Tuto představu mohou sdílet i ti, kterým jsou teroristické metody dosti vzdálené, avšak zjevný neúspěch dosavadních pokusů o zlepšení neutěšeného stavu společnosti jim neponechává jinou srozumitelnou volbu. S tím souvisí i obecnější otázka, neméně závažná. Islám není jen náboženství, je i východiskem právního vědomí, morálky, způsobu života a v neposlední řadě i konceptem politickým. Hodnoty parlamentní demokracie evropského typu s důrazem na práva a svobody a s rolí státu, který je tu pro občany a nikoliv naopak, jsou se světlými výjimkami zatím neprosaditelné. Sám pojem občan či občanská společnost je přijímán ve vlastní, zkreslené interpretaci.

Jaké jsou tedy hodnoty společenského řádu, jichž si muslimové cení nejvýše? Je to spravedlnost, bezpečí, sociální ukotvenost, solidarita. Nacházejí je v islámu. Pokud jsme se až doposud snažili využívat znalosti reálií ke zjištění či potvrzení informací v podstatě objektivních, nyní zbývá to nejdůležitější: Jak se zpravodajská služba s vědomím všech specifík postaví k úkolu získat v nesnadném prostředí islamistických aktivistů zdroje informací. Nabízí se srovnání či analogie s klasickým postupem, jak je známe ze zpravodajské práce na Západě i Východě, ovšem Evropy či Ameriky.

Praktici jsou skoro s jistotou přesvědčeni, že stará kategorie spolupracovníků z důvodů ideových je již na vymření. Možná se někdo takový dá nalézt v šedé zóně vlivových agentů, ale o to nám nyní nejde. V oblasti, která nás zajímá, tedy radikální politický islám (islamismus, terorismus) tomu zřejmě nebude jinak. Spoléhat se na přitažlivost žebříčku tzv. evropských hodnot (kterých si mnoho lidí mezi námi také příliš necení) snad nikoho nenapadne. Předstíraný i upřímný zájem o „západní“ civilizaci se s malými výjimkami orientuje pouze na povrchní, především konzumní aspekty. Paradoxně přínosnější může být kontakt s někým, kdo je hluboce přesvědčen o přednostech svého světa, ale odsuzuje radikální islám jako svého druhu úchylku, skvrnu na jinak skvělém modelu uspořádání lidské společnosti. Debata bude spíše akademická, obohatí nás, ovšem zpravodajské informace nelze očekávat. Obdobné to asi bude u někoho, s nímž by se nám podařilo řadu konceptů sdílet. Ať už se bude jednat o liberály, demokraty či mladé aktivisty z období arabského jara, jejich postoje jsou okolí a příslušným orgánům známé – přístup do prostředí, které nás zajímá, nemají a je zbytečné je kompromitovat.

Zbývá tedy lákadlo finanční a/nebo poskytování všemožných výhod. Tady jsme na pevnější půdě a analogie se klasickým přístupem se nabízí. V tomto ohledu jsou si lidé podobní. Má to ale svá „orientální“ specifika, jichž si je dobré být vědom před učiněním nabídky. Budoucí spolupracovníci mají často přehnané názory na hodnotu předávaných informací a současně dosti přehnaný pocit o možnostech či platební schopnosti západních služeb. Smlouvání je sice v Orientě součástí bazarové kultury, přistoupit na ně je ovšem cesta do pekel. Na druhé straně učinit příliš nízkou nabídku odměny či protislužby je rovněž devastující. Každý, i budoucí informátor, má představu o prahu vlastní důstojnosti a pokud je nerespektujeme, lze očekávat jen spravedlivé rozhořčení.

Poskytování výhod protislužbou je metoda, která je mentalitě potenciálních či skutečných zdrojů z dané oblasti pochopitelná a přijatelná. Určité možnosti má kontrarozvědka, která má nástroje, jak některé potřeby daného člověka uspokojit – většinou jsou to otázky pobytu, statusu, návštěv příbuzných, studia, podnikání atd. Hlavní je neslibovat nemožné, což je občas očekáváno. To, že očividné výhody jsou někdy dekonspirující, dotyčného příliš netrápí. Rozvědka kromě příslibu exfiltrace a azylu nástrojů mnoho nemá. Vlastně vše se odsouvá do budoucnosti, o níž obě strany nevědí, jak je vzdálená. Takže zpátky, peníze na ruku nebo účet ve třetí zemi.

Vůči všemu, co bylo dosud řečeno o významu znalosti prostředí, jako předpokladu účinného boje proti terorismu lze s jistou oprávněností namítnout, že ani poučené a zkušené služby se nevyhnou chybám a omylům. Jako příklad se uvádí období před intervencí v Iráku. Zjevně mylné hodnocení irácké opozice v exilu a honba za důkazy o existenci zbraní hromadného ničení však nebyly ani tak selháním zpravodajců jako výsledkem politického tlaku. Druhým příkladem je Afghánistán. Opět politické zadání v reakci na 11. září a ignorování varujícího prstu moderních politických dějin této země. Spoléhání na velkou analytickou kapacitu a technické prostředky sběru informací vedly k oslabení důrazu na operativní práci. Analogie v malém (bez

analytických kapacit a s omezeným sigintem) by se daly v uvedeném období najít i nás. To je ale už jiné téma.

Nakonec si dovolím ocitovat perského vezíra seldžuckého sultána z 11.století. Nizámumulk píše:“ Panovník se musí bezpodmínečně zajímat o své poddané a vojáky, musí vědět o všem, co se děje v blízkých i vzdálených krajích, a mít přehled o malých i velkých událostech. Pokud tak nečiní, svědčí to o jeho nedbalosti a nezájmu o spravedlnost a poškozuje to jeho vladařskou pověst...”

---

* Dvorník, F. Počátky zpravodajských služeb. s. 252, PROSTOR, Praha 2001

L. Csipák: Teroristi plánujú útoky k významným moslimským sviatkom

Ladislav Csipák (1965) – Ako operatívny dôstojník pôsobil v spravodajských službách od roku 1987 kontinuálne až do roku 2003. Po celé uvedené obdobie sa zameriaval hlavne na problematiku medzinárodného terorizmu. Svoju odbornosť spravodajského špecialistu na boj proti terorizmu zdokonaľoval v rámci viacerých školení a výcvikových kurzov v CIA, v britskej MI6 a v Mossade. V rámci spolupráce SIS so zahraničnými partnermi riadil niekoľko úspešných medzinárodných bilaterálnych operácií zameraných proti teroristom. Od roku 2003 pôsobí v súkromnej sfére.

Vo svojom referáte chcem poukázať na príčinné súvislosti medzi moslimskými sviatkami, pamätnými dňami a plánovaním termínu teroristických útokov, najmä moslimskými teroristickými organizáciami. Toto nepísané pravidlo bolo dlhé roky rukopisom palestínskych teroristických organizácií, avšak neskoršie aj ostatné moslimské džihádistické organizácie začali využívať plánovanie teroristických útokov k významným moslimským sviatkom a k pamätným dňom.

Ako príklad som si vybral rok 1994, pretože v tomto roku moslimské a drúzske štátne sviatky, pamätne dni a výročia udalostí, ktoré sú významné pre moslimské krajiny, pre ilustráciu sú najviac kompatibilné s gregoriánskym kalendárom. Podarilo sa mi zostaviť a zhrnúť dátumy niektorých významných udalostí, ako aj výročné dni v jednotlivých moslimských krajinách, v ktorých by mohlo dôjsť k vojenským alebo politickým akciám, prípadne k teroristickým útokom.

Moslimský rok - Hidžra

Moslimský rok pozostáva z 12 lunárnych mesiacov, ktoré majú 29 – 30 dní. Kalendárny mesiac sa začína vtedy, keď je mesiac na oblohe viditeľný, takže nie je možné vopred presne určiť dátumy moslimských náboženských sviatkov. Medzi moslimskými krajinami, ba dokonca medzi rôznymi sektami v tom istom štáte môže dôjsť k posunu o 1 kalendárny deň.

Moslimský rok má 354 dní ($30 \times 6 + 29 \times 6 = 354$), čiže je o 11 dní kratší ako rok podľa gregoriánskeho kalendára, pričom časová nezrovnalosť sa každoročne zväčšuje. Z tohto dôvodu moslimské sviatky nemusia pravidelne pripadať na rovnaké obdobie kalendárnom roku.

V Líbyi sa začína moslimský letopočet dňom smrti Mohameda, takže medzi líbyjským kalendárom a zaužívaným kalendárom hidžra je rozdiel 11 rokov. Napríklad rok 1994 je v Líbyi rokom 1403/1404 a podľa kalendára hidžra je to rok 1414/1415. Aj názvy mesiacov sa v Líbyi líšia od názvov používaných v iných moslimských krajinách.

Podľa perzského kalendára sa rok začína 21. marca a rok 1994 zodpovedá roku 1372/1373. Piatok je v moslimských štátoch dňom pracovného pokoja. Výnimkou je Libanon, kde je týmto dňom nedeľa.

Mesiace v moslimskom kalendári

1. Muharram (muharram)
2. Safar (safar)
3. Rabi' al awwal (rabí' al-avval)
4. Rabi'thani (rabí'ath-thání)

5. Jamada al-awala (džumádá l-úlá)
6. Jamada al akhra (džumádá l-áchira)
7. Rejab (radžab)
8. Shaaban (ša´bán)
9. Ramadhan (ramadán)
10. Sawwal (šauvál)
11. Dhu al-qa´da (dhú l-ka´da)
12. Du al-hijja (dhú l-hidždža)

Prevody letopočtov

Na základnú orientáciu možno použiť nasledujúce vzorce:

$$G - \text{gregoriánsky kalendár} \quad G = \frac{32I + 20526}{33}$$

$$I - \text{islamský kalendár} \quad I = \frac{33(G - 622)}{32}$$

Upozornenie: roky oboch kalendárov vzhľadom na rozdielnu dĺžku nie sú nikdy presne rovnaké. (<http://www.islamicfinder.org>)

POROVNANIE MOSLIMSKÉHO A GREGORIÁNSKEHO KALENDÁRA V ROKU 1994

Moslimský kalendár		Gregoriánsky kalendár	
19. Rejab (radžab)	1414	1. január	1994
1. Shaaban (ša´bán)	1414	12. január	1994
1. Ramadhan (ramadán)	1414	11. február	1994
1. Sawwal (šauvál)	1414	13. marec	1994
1. Dhu al-qa´da (dhú l-ka´da)	1414	12. apríl	1994
1. Du al-hijja (dhú l-hidždža)	1414	11. máj	1994
1. Muharram (muharram)	1415	10. jún	1994
1. Safar (safar)	1415	9. júl	1994
1. Rabí´al awwal (rabí´ al-avval)	1415	8. august	1994
1. Rabí´thani (rabí´ath-thání)	1415	6. september	1994
1. Jamada al-awala (džumádá l-úlá)	1415	6. október	1994
1. Jamada al akhra (džumádá l-áchira)	1415	4. november	1994
1. Rejab (radžab)	1415	3. december	1994

Teroristické útoky v roku 1994 (1414/1415)*

Vybral som si známe teroristické útoky z roku 1994 ako príklady toho, že teroristické organizácie plánovali svoje útoky k významným moslimským sviatkom.

6. apríl 1994 – samovražedný útok v autobuse v centre Afula v Izraeli. Zabitých bolo 8 ľudí a 55 bolo zranených. Motívom bola pomsta za Izraelské útoky v Pásme Ghazy na členov hnutia Hamas. Atentát spáchala vojenské krídlo teroristickej organizácie Hamas - Brigády Izz ad-Din al-Qassam. Tento deň je výročím založenia Arabského frontu za oslobodenie Palestíny.

13. apríl 1994 – samovražedný útok v autobuse v Hadera v Izraeli. Zabitých bolo 6 ľudí a 30 bolo zranených. Motívom bola pomsta za Izraelské útoky v Pásme Ghazy

* Prehľad moslimskch sviatkov a udalostí podľa kalendára Hidžra je uvedený v prílohe zborníka.

na členov hnutia Hamas. Atentát spáchala vojenské krídlo teroristickej organizácie Hamas - Brigády Izz ad-Din al-Qassam. Tento deň je Dňom islamskej solidarity s Palestínou.

18. júl 1994 – Bombový útok v Buenos Aires v Argentíne. Pri útoku na židovské centrum Asociación Mutual Israelita Argentina (AMIA) bolo zabitých 85 ľudí väčšinou židovského náboženstva. Motívom atentátu bolo rozhodnutie argentínskej vlády o zrušení kontraktu, na základe ktorého mal Irán získať jadrové technológie. Atentát spáchala teroristická organizácia Hizballah, ktorého hlavným sponzorom je Irán. Tento deň je významným sviatkom šiítov, oslavuje sa narodenie imáma Mussu Al Khatiba – siedmeho imáma šiítov.

27. septembra 1994 - Ozbrojenci zastrelili nemeckého turistu a ďalšieho zranili pri útoku v letovisku Hurghada v Egypte. Zomreli aj dvaja Egyptania a ďalší Nemeck podľahol svojim zraneniam po návrate do Nemecka. Motívom atentátu bolo destabilizácia spoločnosti, oslabenie turistického ruchu v Egypte a obmedzenie príjmov z turizmu. Atentát spáchala teroristická organizácia Egyptský Islamský Džihád pod vedením Ayman Zavahrí. V tento deň je výročie smrti Jamal Abdul Nassera, egyptského prezidenta.

19. októbra 1994 - samovražedný útok v autobuse v Tel Avive. Zomrelo 22 ľudí a 56 bolo zranených. Motívom bola pomsta za Izraelské útoky v Pásme Ghazy na členov hnutia Hamas. Atentát spáchala vojenské krídlo teroristickej organizácie Hamas - Brigády Izz ad-Din al-Qassam. Tento deň je výročím zavraždenia Munzara Abu Ghazala, ktorý bol veliteľom vojenského námorníctva organizácie Fatah.

Arabská mentalita

Aby sme pochopili arabskú mentalitu musíme skúmať zásadné rysy moslimov v spoločenskom postavení. Chcem poukázať na markantné rozdiely arabskej a európskej mentality. Vybral som si rozdiely, s ktorými som najčastejšie prichádzal do styku počas svojej praxe.

Arabská srdečnosť – arabská srdečnosť je vo svete preslávená. Európania sú spravidla odmeraní, avšak zásadný rozdiel je v tom, že keď Európan sa spriatelí, tak toto priateľstvo má silné korene. Na Európanov a ich priateľov je spoľahnutie. Hlavný rozdiel medzi arabskou a európskou kultúrou je v tom, že na tzv. arabského priateľa sa nemôžete nikdy spoľahnúť, ale na európskeho priateľa vždy sa môžete spoľahnúť.

Klamstvo je bežná vec – klamať a zmeniť dané slovo, keď je to výhodné, je v arabskom svete bežná vec. Nikto sa nad tým nepozastavuje a proste sa s tým počíta. Arabi sú majstri podvodov. Bežné je, že dohodnuté veci na druhý deň už neplatia. Ústne dohody nemajú žiadnu váhu v arabskom svete. Európania už veľa krát doplatili na tieto klamstvá.

Sľuby – v arabskom svete sľuby nemajú žiadnu váhu. Arabská mentalita je charakteristická množstvom sľubov, ktoré sa nikdy nenaplnili. Sľuby sú skôr zdvorilostné a k ničomu nezaväzujú

Spoločenský rebríček – v arabskom svete existuje iný rebríček hodnôt ako v Európe. Najvyššie je cenené zamestnanie, pri ktorom sa nemusí vykonávať fyzická práca. Arabský obchodníci sú najvyššia kategória v spoločenskom rebríčku. Človek, ktorý sa živí manuálnou prácou, je v arabskom svete človek druhej kategórie. Stojí veľmi nízko v spoločenskom rebríčku.

Čas – dodržiavanie časových limitov v arabskom svete nehrá žiadnu úlohu. Vždy sa nájde dôvod odložiť vec na neskoršie. Vyžadovanie dochvilnosti sa v považuje za nezdvorilé. Kým v Európe rýchle rozhodovanie sa považuje za prednosť, v arabskom svete sa to považuje za agresivitu. Niektoré často používané arabské frázy vystihujú túto vlastnosť arabov: Bukra – zajtra, Máliš – nerob si starosti. Ale tento “rukopis” zanechali Arabi aj na Ibérijskom polostrove kde najčastejšia používaná fráza je Mañana – zajtra.

Arab musí vždy mať pocit víťazstva – v arabskom svete neexistuje niečo také ako čestná prehra. Arabi prehru nikdy neuznávajú, lebo by stratili svoju vážnosť a spoločenské postavenie. Vždy musia mať pocit víťazstva; aj v prípade prehry dokážu otočiť prehru na svoju výhru. Toto platí vo vojne aj v obchode. Európania vyhrážky vždy berú vážne, v arabskom svete to patrí k mentalite národa.

Úcta k rodine a k ženám – arabská spoločnosť je intímna, čo znamená, že na verejnosti sa nevyjadrujú city, dotyky ani vášeň k ženám. Rodina má veľký vplyv už od narodenia na všetkých jej členov. Rodinná rada rozhoduje už pri narodení o vzdelaní, o svadbe a zamestnaní jednotlivých členov. Od detstva sú vštepované do každého Araba úcta k rodine, súdržnosť a pomoc. Poškvrniť česť a vážnosť rodiny v arabskom svete sa veľmi tvrdo trestá. Aby zmyli škvrnu na počestnosti rodiny, dochádza aj k situáciám, keď vlastný otec zabije svoje deti, aby získala rodina späť svoje spoločenské postavenie.

Náboženstvo – korán nikoho nenúti stať sa moslimom, ale je neúprosný k tým moslimom, ktorí by prijali iné náboženstvo alebo konvertovali na iné náboženstvo. Islam je jednosmerný lístok. Kým iné náboženstva neriešia tak radikálne odpadlíkov, ktorý sa vzdali viery, islam v tomto prípade pozná len absolútny trest. Z praxe vieme, že na Blízkom východe sa stávajú prípady, že kresťania konvertujú na islam, dokonca prípady, keď židia konvertujú na islam. Ale prípady, keď moslim konvertoval na iné náboženstvo sú výnimočné a trestajú sa smrťou.

Mešity – islam hlása, že svet sa delí na dve časti: na “dom islamu” a “dom vojny”. “Dom islamu” je teritórium, kde vládne islam, islamské právo (šaríja). “Dom vojny” je teritórium, kde sa bojuje, až kým “dom vojny” nezanikne a islam ovládne aj toto územie. Táto vojna sa nazýva džihád. Kde je mešita, tam sú moslimovia doma a považujú to za islamské územie. Každá ďalšie mešita je krok k tomu, aby to územie bolo prehlásené za islamské. Každá mešita je krok k vojne.

G. Busby: Výzvy a riziká, ktorým čelia spravodajské služby v boji proti terorizmu – britské skúsenosti

George Busby (1960) – Vysokoškolské štúdium absolvoval na Londýnskej a Oxfordskej univerzite. V roku 1987 nastúpil do služieb Foreign & Commonwealth Office. Pôsobil na zastupiteľských úradoch v Nemecku, Srbsku, Rakúsku, na Slovensku, v Pakistane a v Spojených arabských emirátoch. Špecializoval sa na problematiku Balkánu a boj proti medzinárodnému terorizmu. Po odchode zo služieb ministerstva zahraničných vecí v roku 2015 pracuje ako konzultant pre bezpečnostné záležitosti.

V roku 2000 firma Blockbuster Video vlastnila viac ako 9000 videopožičovní po celom svete a bola najväčšou firmou v USA, ktorá prevádzkovala požičiavanie videí. V tom istom roku mala firma príležitosť odkúpiť živoriacu start-upovú firmu, ktorá ponúkala videofilmy na požiadanie, známou ako Netflix. Cena bola 50 miliónov dolárov. Po pätnástich rokoch Blockbuster skrachoval a Netflix je multimiliardový gigant poskytujúci strímované videá.

Príbeh Blockbusteru je drsným varovaním, že vedúci predstavitelia sa musia neustále pozeráť na horizont, ale aj zaňho. Neexistujú ustálené domnienky o prostredí biznisu a nemožno zanedbať zmeny, ktorým sa treba prispôbovať. Toto poučenie platí rovnako pre verejný sektor a v rámci neho aj na sektory spravodajských a bezpečnostných služieb. Prispôbiť sa alebo zahynúť nie je prehnaný výrok.

Tak potom aké sú faktory prostredia, ktoré by mali vedúci predstavitelia spravodajských a bezpečnostných služieb brať do úvahy, ak sa chcú vyhnúť osudu Blockbusteru? Uvediem niekoľko zrejmych faktorov.

A) Digitálny faktor

Netreba to veľmi vysvetľovať. Svet dnes takto komunikuje, takto komunikujú aj teroristi, aj zločinci. Poskytuje nesmierne príležitosti a predstavuje veľké hrozby pre národnú bezpečnosť. Má tú moc tisíckrát znásobiť ich dopad a má tú moc ukončiť našu činnosť. Zoberme si, napríklad otázku identity. Iba pred pár rokmi si človek mohol prisvojiť cudziu identitu, ako sa mu len zachcelo, iba tým, že poskytol falošné meno. Keď niekto chcel oklamať cudziu vládu, stačil na to falošný pas a pár kreditných kariet. Avšak dnes, hocikto z ulice dokáže si overiť identitu niekoho v priebehu pár minút prostredníctvom svojho smartfónu. Nedávno vyšiel v Medzinárodnom žurnáli pre spravodajstvo a kontrarozvedku článok Jonathana Lorda, v ktorom autor píše, ako bola talianska polícia schopná identifikovať údajných páchatel'ov ilegálneho vydávania podozrivého teroristu v Miláne v roku 2003 iba na základe času a miesta, kde niekto hovoril s podozrivým. Na druhej strane, noviny Chicago Tribune dokázali prehľadať dostupné otvorené údaje a identifikovať veľký počet operatívov CIA, pôsobiacich v utajení. Toto všetko sa dalo zistiť aj viacero rokov po daných udalostiach, čo iba dramaticky dokazuje, že digitálna stopa nemizne. Schopnosť pôsobiť utajene závisí vo veľkej miere na schopnosti prevziať falošnú identitu. Digitálna revolúcia preto zasadzuje úder priamo do základov činnosti spravodajských služieb. Navyše, skutočnosť, že digitálne identity si vyžaduje predošlú históriu znamená, že viacero možných riešení je nedostupných.

B) Technologický faktor

Je príbuzný digitálnemu faktoru, nie je to však to isté. Operatívna technológia sa zdemokratizovala. Prístroje a kapacity, ktoré by pred pár rokmi boli vysoko utajenými národnými tajomstvami, sú dnes otvorene dostupné pre zločincov a iným

príslušníkom verejnosti za veľmi nízke ceny. Schopnosti našich nepriateľov alebo protivníkov napadnúť nás a dozvedieť sa informácie o našej práci sa zvýšili exponenciálne. Všadeprítomné smartfóny umožňujú utajené záznamy a takmer utajené fotografovanie a nakrúcanie videí. Výsledky tejto činnosti možno rýchlo poskytnúť komplicom. Smartfóny sú digitálnym ekvivalentom Kalašnikova, lacný prostriedok na vyrovnanie konkurencie medzi štátnymi a neštátnymi aktérmi. Sofistikovanejšia technológia umožňuje neštátnym aktérom monitorovať činnosť spravodajských služieb ako aj podnikáť protiopatrenia alebo protiútoky.

C) Právny faktor

Keď som nastúpil do mojej organizácie v 80-tych rokoch, právne neexistovala. V roku 1994 vláda schválila Zákon o spravodajských službách a dala nám zákonné postavenie. V tom čase sme mali jedného právnik na čiastočný úväzok, aj to bola novinka. V súčasnosti máme veľký tím zaneprázdnených právnikov, ktorí tvrdo pracujú na tom, aby zabezpečili, že pôsobíme v rámci rýchlo sa rozvíjajúcej legislatívy a tiež, aby sme sa dokázali brániť voči obvineniam, že sme porušili zákon. Pôsobiť v rámci zákona a byť schopní preukázať, že sme tak robili, je základným prvkom pri budovaní dôvery a podpory politikov a širokej verejnosti. Keďže operačné prostredie sa mení a podoba hrozieb sa taktiež premieňa a rôzni, zákonodarcovia musia zabezpečiť, aby dosiahli rovnováhu medzi ochranou občianskych slobôd a možnosťami spravodajských služieb robiť si svoju prácu a ochraňovať spoločnosť.

D) Spoločenský faktor

V digitálne prepojenom svete verejnosť očakáva takmer okamžitý prístup k neobmedzenému množstvu informácií. V tomto svete okamžite protestuje, keď vlády zatajujú informácie a pristupuje k utajovaniu s podozrením. Obvinenia s nelegálnych praktík, či už opodstatnené alebo nie, len zvyšujú úroveň podozrení, že služby sa vymykajú kontrole. Pritom schopnosť udržať tajomstvo je základom práce spravodajských služieb. Osobne považujem za unikátnu schopnosť našej zahraničnej spravodajskej služby "pôsobiť v utajení v zahraničí", pričom iba niekoľko britských rezortných ministerstiev poskytlo investície, potrebné na udržanie tejto schopnosti. Takže nastanú situácie, kedy nemožno tajomstvá sprístupniť, a v takých prípadoch musíme mať adekvátne mechanizmy na to, aby sme o tom presvedčili parlamentné a justičné kontrolné orgány. Časy, keď spravodajské služby mohli prežívať v tieni, sa skončili. Šéfovia spravodajských služieb musia mať pre verejnosť tvár, aby mohli verejne vysvetľovať svoje názory. Naše bezpečnostné modely sa musia vyvíjať tak, aby dokázali utajovať iba tie informácie, ktoré musia ostať utajené a musia byť pripravené na to, aby verejnosť o nás vedela viac ako v dobe vrcholiacej studenej vojny. Prieskumy verejnej mienky ukazujú, že podstatná väčšina britskej verejnosti dôveruje tomu, že spravodajské služby pôsobia v rámci zákona a v národnom záujme, táto dôvera je však určite výsledkom opatrení, ktoré sa prijali v priebehu posledných desiatich rokov na to, aby otvorili služby kontrole.

E) Nový nacionalizmus verzus spoloční nepriatelia

Ako píšem tento príspevok, šengenský model voľného pohybu v Európe je na okraji zrútenia. Navyše, znepokojenie kvôli národným identitám podnecuje širokú podporu pravicových nacionalistických strán. Ruské aktivity na Ukrajine sú výzvou pre pravidlá medzinárodného usporiadania, ktoré udržiavali mier v Európe a zabránili väčším konfliktom od roku 1945. Tento nový nacionalizmus v Európe zrejme upevňuje snahu každého národa udržať si suverénnu národnú schopnosť utajovania

a v skutočnosti to môže byť aj prezieravé. Ale súčasne imperatív riešiť spoločné nadnárodné hrozby znamená, že musíme tiež transformovať model našej spolupráce od zdieľania informácií k zdieľaniu digitálnych údajov a schopností. Ak sa jedna časť Európskej únie stane neefektívnou, sme všetci neefektívni. Toto si žiada nové a komplexnejšie bezpečnostné paradigmy.

F) Neefektívnosť spravodajstva

Posledný bod: iba málo problémov nemožno riešiť prostredníctvom dobrých spravodajských informácií. Dobré spravodajské informácie získavajú najväčšiu hodnotu, ak sú súčasťou konzistentného úsilia národnej bezpečnosti, ktoré sústreďuje všetkých národných aktérov do jedného efektívneho tímu. Napriek významnému pokroku v architektúre britskej národnej bezpečnosti v priebehu poslednej dekády, predovšetkým vytvoreniu národnej bezpečnostnej rady a závažným zmenám kultúry služieb, ešte nás čaká veľa práce. Mnohé ministerstvá naďalej definujú svoj príspevok rovnako, ako pred 50-timi rokmi a keď ide na spoluprácu, prežíva výrazný konzervativizmus. Pritom viem, že situácia v iných členských štátoch EU je oveľa, oveľa horšia.

Je významný problémom služieb ostať právnymi, efektívnymi a modernými, pritom si udržať podporu širokej verejnosti. Riešiť ich je ťažšie, pretože výkon a efektívnosť služieb sa dá ťažko odmerať. Utajovanie ich bráni pred kontrolou efektívnosti, ktorej sa podrobujú súkromné spoločnosti a väčšina ministerstiev. Služby sú niekedy vnímané podobne ako vlajky, hymny a prezidentské paláce, ako symboly národnej suverenity, ktoré netreba spochybňovať. Skôr ako by pod tlakom zdôvodňovali svoju existenciu, majú tendenciu domnievať sa, že majú na existenciu právo.

Osobne mám dojem, že výsledkom je to, že mnohé európske služby námesačne kráčajú do záhuby. Spravodajské a bezpečnostné služby sú uzavreté organizácie. Nemajú rady kontrolu, nepáči sa im, ak outsideri chcú vedieť, čo robia. Utajovanie sa môže stať pláštikom pre odpor k zmenám, slabý manažment a nedostatočné výkony. Malé úspechy majú potvrdzovať efektívnosť.

Problémom je to, že analógové organizácie nedokážu v digitálnom svete prežiť. Digitálny svet nie je o tom, že na každom stole je nový počítač a miesto papierov sú e-maily. To boli 90-te roky minulého storočia. Prechod z analógu na digitál znamená základnú zmenu myslenia o tom, čo je spravodajská organizácia, ako sa musí preformovať tak, aby čelila budúcim výzvam. Inak organizácii hrozí záhuba, predovšetkým: neschopnosť vykonávať unilaterálne spravodajské operácie, pretože nedokáže ochrániť svoj personál, zdroje alebo metodiku; neschopnosť spolupracovať s inými službami, pretože nedokáže ochrániť ich utajované informácie; strata podpory vlády i verejnosti.

Z toho vyplýva, čo je potrebné dnes, keď už nie včera, a to vizionárske vedenie na politickej, ako aj na úradnej úrovni. Šéfovia služieb musia byť schopní naplánovať a zrozumiteľne zdôvodniť zdroje a zmeny potrebné na prežitie v digitálnom veku; zákonodarcovia musia poskytnúť prostriedky a právny rámec na uskutočnenie týchto zmien.

Ako začať tento proces? Prvý krok je uznať, že problém existuje. Služby musia vzájomne komunikovať o výzvach, ktorým čelia, aby vôbec mohli pôsobiť a ako ich prekonať. Vyššie postavený kolega mi nedávno povedal: "Pred desiatimi

rokmi ak sa šéfovia služieb stretli, rozprávali sa o Afganistane a terorizme. Dnes sa pýtajú jeden druhého, ako sa vyrovnávajú s výzvami digitálnej éry." Takže prvým krokom je spýtať sa spojeneckých služieb, čo robia a aké majú skúsenosti. Vzhľadom na spoločnú závislosť na národnej bezpečnosti zistíte, že sú veľmi ochotní sa o ne podeliť.

Po druhé, šéfovia služieb by mali byť pripravení zmeniť od základu spôsob, akým uvažujú o svojich organizáciách. O ich umiestneniach, budovách, personáli, o spôsobe vykonávania operácií, o spôsobe vlastného riadenia, ich kultúre a myšlienkových pochodoch. Šéfovia služieb by mali byť pripravení robiť to, čo dáva zmysel práci týchto služieb a neobzerať sa na precedensy a tradíciu. Inak riskujú, že sa prepadnú do histórie z tých nesprávnych dôvodov.

K. Randák: Hlavní faktory ovlivňující činnost zpravodajských služeb v boji proti mezinárodnímu terorismu

***Karel Randák (1955)** – Pôvodne vrcholový športovec a tréner cestnej cyklistiky. V období 1992-1996 bol dôstojníkom československej (FBIS) a neskôr českej kontrarozviedky (BIS). V rokoch 1996 až 2007 pôsobil na Úrade pro zahraniční styky a informace, najprv na utajovaných pozíciách, v rokoch 2004-2006 bol riaditeľom ÚZSI. V roku 2006 ho prezident ČR povýšil do hodnosti generála. Od roku 2007 pracuje ako nezávislý konzultant. Od marca 2011 sa angažuje ako člen správnej rady Nadačního fondu proti korupci.*

Dříve než se budu věnovat oněm faktorům, které jsou uvedeny v nadpisu mého příspěvku, dovolu mi, abych se krátce zastavil u popisu situace. Kromě toho, jak sami již v průběhu mého vystoupení snadno poznáte, faktor, skutečně zcela zásadně limitující činnost a úspěšnost zpravodajských služeb v jejich boji proti mezinárodnímu terorismu, je dle mého názoru pouze jeden. Je však bohužel tak obtížně odstranitelný, že všechny ostatní problémy, se kterými se zpravodajské služby musí potýkat, se v tomto světle jeví jako onen pověstný „piece of cake“.

V současnosti je problematice terorismu věnována, ze zcela pochopitelných důvodů, značná pozornost. Od nedávných teroristických útoků v Paříži jsem byl nejméně 10x víceméně přemluven zástupci nejrůznějších médií, abych veřejně vyjádřil svůj názor na současnou situaci, ať již u nás nebo v zahraničí. Nepochybuji o tom, že velmi podobnými žádostmi byli bombardováni i jiní nešťastníci mého typu. To jen dokresluje, jak je zájem veřejnosti v dnešním světě sdělovacími prostředky ovlivňován, pokud nechci přímo říci manipulován. Ještě nedávno nepadlo v médiích o terorismu téměř ani slovo. Zprávy byly plně řecké ekonomické krize a spekulací o možném vyloučení Řecka z Evropské unie. Následovalo přesycení zpravodajství informacemi o uprchlické vlně, mířící do Evropy. A tak bychom mohli pokračovat retrospektivně i do minulosti. Díky všem těmto, zdánlivě aktuálnějšími tématům, byla problematika terorismu a boje proti němu vytlačována z centra pozornosti.

Ale i v té době existovaly části světa, kde události, které nám byly předkládány jako zcela zásadní, byly zcela nevýznamné a největší pozornost na sebe naopak přitahovaly problémy, spojené s pravidelně se opakujícími teroristickými útoky. Tento svět nebyl a není od nás tak vzdálen, jak bychom si možná přáli. A jak se ukazuje, stačí velmi málo a stáváme se těmi, na něž odpovědnost vypořádat se s následky případného teroristického útoku dopadne. Z hlediska zpravodajských a bezpečnostních složek je podle mého názoru zapotřebí, zaměřit se skutečně pouze na vlastní boj proti terorismu a jeho projevům, nevěnovat se příčinám jeho vzniku a nepřemýšlet o jeho kořenech. Tato oblast by měla zůstat vyhrazena jiným.

Pokusme se nyní krátce charakterizovat současný terorismus, abychom si ujasnili, jakému nebezpečí vlastně čelíme:

- Jedná se o globální hrozbu ve smyslu využívání mezinárodních sítí i potenciálních cílů
- Užívá extrémní ideologie, tj. my vs. ostatní, které je třeba zničit
- Využívá zkušeností guerillové války, na což zpravidla nejsou bezpečnostní složky demokratických států připraveny
- Užívá výjimečných prostředků, jako jsou sebevražedné útoky, veřejné popravy, mediální oslava násilí, atp.
- Existuje hrozba použití nekonvenčních zbraní, především chemických, v menší míře biologických či jaderných

- Vyznačuje se naprostou iracionalitou v chování útočníků, v drtivé většině pocházejících z neasimilovaných skupin obyvatelstva.

Jaká je tedy situace, jaké změny probíhají a k jakému vývoji ve světě terorismu dochází a pravděpodobně i nadále bude docházet:

- Na rozdíl od dřívějšího, relativně dlouhodobého stavu, kdy sice vedoucí ideologickou silou teroristického světa byla Al-Qa'ida, nicméně mnoho skupin operovalo zcela nezávisle, nyní, alespoň verbálně, dochází ke sjednocování pod vlajku Islámského státu (ISIS)
- Neustále narůstá aktivita ISIS a dalších skupin v internetovém prostoru. Cílem je šíření ideologie mezi muslimskou komunitou, a to především v Evropě.
- Využíváním Facebooku a Twitteru dochází k ovlivňování smýšlení zvláště mladých lidí, k jejich náborování a radikalizaci. Obecná nespokojenost pak zároveň zvyšuje nebezpečí samostatných akcí jednotlivců
- K dalšímu nárůstu napětí jednoznačně přispívají i různé islamofobní projevy a reakce, ať již jednotlivců či skupin. Tím dochází k radikalizaci i dosud umírněné části muslimských komunit. Důsledkem pak může být další eskalace násilí

Jak již bylo řečeno, těžiště práce bezpečnostních složek bude vždy spíše spočívat v represivní, v případě zpravodajských služeb v preventivně-represivní činnosti. Čistě preventivní opatření, až na výjimky v podobě např. poradní úlohy zpravodajských služeb, patří někomu jinému. Mohou to být politici, dále sociální, ekonomický a vzdělávací systém státu, eventuálně charitativní organizace atp.

Jaké možnosti strategie a jaké nástroje vlastně zpravodajské služby a ostatní složky mají v boji proti terorismu. Základem této by měla být kontrola šíření terorismu a různé metody odstrašení. K tomuto účelu je třeba:

- Izolovat skupiny potenciálních teroristů od jejich sympatizantů, podporovatelů a především finančních zdrojů
- Znemožnit nebo v maximální možné míře ztížit jejich možnosti cestovat nebo přeskupovat se
- Zlepšit ochranu potenciálních cílů útoků, a to místně, regionálně i globálně
- Zlepšenou legislativou důsledně stíhat teroristické činy a jednání tyto činy podporující
- Převést konfrontaci s teroristickými skupinami, která je v podstatě asymetrickým konfliktem nízké intenzity, na konflikt vyšší intenzity, umožňující využít výhod pravidelné armády
- Za tím účelem přizpůsobit strukturu ozbrojených sil pro jejich využití jako sil intervence a rychlé reakce

Úroveň a především funkčnost systému, který má stát v boji proti terorismu k dispozici, je a vždy bude závislá na politicích a jejich rozhodnutích. Je proto nezbytné, aby politici byli schopni diskutovat o cílech a metodách protiteroristického boje tak, aby tato diskuse zachycovala jejich názor na legitimitu těchto cílů. Může se totiž stát, že politici, tak jak mají ve zvyku, změní názor a náhle přestanou nebo naopak začnou považovat některé cíle a metody za legitimní. Může dokonce nastat situace, jakkoliv je to v dnešní době dost nepravděpodobné, kdy se přikloní k názoru, že nejsou legitimní žádné kroky, ať již preventivní či odvetné. Toto vše se musí bezpečnostní složky z existující diskuse dozvědět. Obávám se však, že minimálně ve středoevropském prostoru, místní politické elity nejsou takovéto interakce vůbec

schopny. Místo toho jsme svědky pouze slovních exhibic a snahy o získání vlastních politických bodů.

Je tedy třeba do nekonečna těmto lidem opakovat, že oni jsou přímo odpovědní za výše zmíněný systém a měli by být a také budou voláni k odpovědnosti, jestliže vykazuje funkční nebo jiné nedostatky, které se ve svém důsledku mohou projevit v ohrožení bezpečnosti země nebo jejich občanů. Je také logické, že by politici při svém rozhodování měli, a to ve svém vlastním zájmu, naslouchat odborníkům, kteří se příslušnou problematikou dlouhodobě zabývají. Ostatně to samozřejmě platí i v jiných oblastech než je téma boje proti terorismu. Problémem politiků však je, že tak činí jen velmi zřídka a když už, tak se zpravidla odbornými radami neřídí. Jinými slovy, když nechtějí slyšet, tak neslyší. Důvody bývají různé, tím nejčastějším je pak osobní ješitnost.

Nebudou-li však o problému diskutovat experti, hrozí nebezpečí, že se dříve či později tématu chopí diletanti, popřípadě média. Samozřejmě ke škodě věci a se všemi negativními důsledky.

Tím se dostáváme k tomu, co by měl takový systém obsahovat, aby byl dostatečně účinný. Zpravodajské i bezpečnostní organizace disponují již nemalými zkušenostmi z boje proti modernímu mezinárodnímu terorismu. Je pochopitelné, že toto penzum zkušeností se velmi liší. Ovšem právě v problematice terorismu by nemělo být obtížné zabezpečit plynulou informační výměnu. A zde je kámen úrazu. Komunikace mezi službami je mizerná, a to navzdory veškerým deklaracím vzájemné spolupráci. Odpovědnost za tento stav samozřejmě padá na vedení služeb, potažmo na ty, kdo takovýto postoj tolerují.

Ještě než se dostanu ke konkrétní podobě výše zmíněného systému, dovoluji mi zmínit několik základních principů, definovaných právě na základě průběžně získávaných zkušeností zahraničních služeb, které je dobré mít na paměti, máme-li účinně bojovat proti terorismu v jeho globální podobě.

1. Počet skutečně výkonných a zkušených teroristů je omezený, což znamená, že ačkoliv počet nově rekrutovaných lidí může být velký, počet skutečných tvůrců útoků je limitován. Za tvůrce jsou považováni lidé, kteří poskytují organizační zabezpečení a logistiku a svojí činností de facto umožňují fungování celé skupiny. Mezi ně lze počítat šéfy těchto skupin, výrobce výbušnin, padělatele dokumentů, verbíře, výcvikové instruktory atd. Získání jejich zkušeností trvá měsíce i roky a jejich počet je v každé teroristické organizaci relativně malý. Jejich eliminací, ať již zadržením, což je samozřejmě preferovaný způsob nebo fyzickou likvidací, nelze-li jinak, je možno přerušit, případně ukončit činnost dané skupiny. V každém případě bude její akceschopnost významně omezena na delší dobu.
2. Ne každý terorista musí být zatčen či zabit, aby protiteroristická opatření byla úspěšná. Je-li totiž tempo eliminace rozhodujících článků skupiny dostatečně rychlé, pak organizace ztratí potenciál a zkušenosti, které jsou nezbytné k jejímu fungování. Zbývající teroristé budou natolik zaměstnání obavami o vlastní bezpečnost, že nebudou schopni plánování dalších akcí a bude narušena i jejich vzájemná důvěra. V každém případě se sníží frekvence útoků a dramaticky klesne schopnost provádět sofistikované akce.
3. V rámci mezinárodního boje proti terorismu je daleko efektivnější využívat místní zpravodajské a bezpečnostní složky, než povolávat síly ze zahraničí, byť jakkoliv zkušené. Místní síly totiž mohou využít větší lidskou kapacitu,

opřít se o domácí právní systém a znalost místních podmínek. Navíc jejich činnost nevyvolává zpravidla nevoli místního obyvatelstva, zatímco na cizince může být pohlíženo jako na vetřelce.

4. I když teroristé mohou být velmi zkušení, nejsou zdaleka dokonalí a dělají často chyby. Slabou stránkou může být vzájemná komunikace nebo cestování. Podobně nedostatek expertních znalostí může vysvětlovat fakt, že doposud nepoužili zbraně romadního ničení v jakékoliv podobě.
5. Ačkoliv některé státy a jejich vlády jsou slabé, téměř vždy jsou v případě otevřeného konfliktu silnější než teroristé a v každém případě by měly být povzbuzovány, aby se přímé konfrontace neobávaly. Je také lepší jednat dříve než později, kdy eventuální střet přinese větší škody.
6. Zatýkání, cílená likvidace a obranná opatření jsou prostředky, kterými lze problém terorismu a jeho vývoj v daném regionu dostat pod kontrolu, resp. ovlivnit jeho intenzitu. Nejsou to však prostředky na vyřešení tohoto problému. To poskytne politikům více prostoru, času a možností získat podporu veřejnosti pro nalezení nenásilného řešení.

Jestliže k těmto principům přidáme postupnou integraci nově vyvíjených ochranných, detekčních, monitorovacích a dalších technologií, domnívám se, že stát by dostal do rukou nástroj, jehož pomocí by se dalo riziko případného útoku výrazně snížit.

Třemi hlavními oblastmi tohoto systému jsou: aktivní prevence případných útoků, systém pasivní ochrany a systém pomoci obětem teroristického útoku. Zkusme si je blíže popsat:

1. Aktivní předcházení je možné zejména kvalitní zpravodajskou činností, při které je nezbytná úzká spolupráce na národní i mezinárodní úrovni a plné sdílení získaných informací. Tato věta zní samozřejmě jako otřepaná fráze, nicméně jak již bylo řečeno, v reálném světě její naplňování stále pokulhává. Neméně důležitý je i rozvoj a implementace kvalitních analytických nástrojů a technologických řetězců umožňujících monitorování pohybu osob, tzn. sledování biometrických dat a systémy jejich porovnávání. Role moderní techniky a technologie v boji proti terorismu bývá často bagatelizována a podceňována. Obvyklý pohled tzv. decision-makerů je takový, že když teroristé používají samopaly a improvizované výbušniny, tak policii a armádě musí stačit jen o málo lepší výzbroj. Není to pravda. Stát může v asymetrickém konfliktu získat výhodu jen tehdy, využije-li veškeré prostředky, které má k dispozici. A to ve všech myslitelných oblastech, včetně bezpilotních letounů, nejsofistikovanějších prostředků spojení, satelitů, počítačových sítí, atd. Rovněž národní legislativu je třeba přizpůsobit tak, aby mj. vznikl prostor pro znovuzapojení do běžného civilního života pro ty členy teroristických organizací, kteří se rozhodnou plně spolupracovat s bezpečnostními složkami.
2. Pasivní ochrana zůstává mnohdy a mnohde velmi podceňovanou součástí boje proti terorismu. Jde především o vývoj a využití inteligentních systémů, schopných na dálku identifikovat potenciální hrozbu útoku. Sem můžeme zařadit např. systémy dálkové detekce výbušnin, elektronické detekce mikroorganismů na bázi biočipů, atp.

3. Systém pomoci obětem teroristického útoku musí být rovněž nedílnou součástí boje proti terorismu. Jsou-li sestaveny a v ideálním případě i legislativně ustaveny, secvičené týmy záchranářů, hasičů, policistů a lékařů, schopné koordinovaně zasáhnout bezprostředně po útoku, pak takovýto zásah může významně omezit především počet obětí na životech. Součástí tohoto systému by měl také být legislativně upravený proces finanční podpory pro rodiny, jednotlivce a v nezbytných případech i pro firmy zasažené teroristickým útokem. Takovýto systém pomáhá snížit tzv. druhotné dopady teroristického útoku tím, že:
- Může pomoci lidem, jejichž blízcí (např. živitel rodiny) byli útokem zasaženi, překonat těžkosti s tím spojené.
  - Může omezit negativní psychologické dopady terorismu – zejména pak strach - na společnost. Lidé jsou si sice i nadále vědomi potenciálního rizika, ale vědí, že jim v případě potřeby stát všestranně pomůže, a to i finančně

Tolik tedy ke stavu, který by zajisté nebyl ideální, nicméně by se mohl ideálu alespoň přibližovat. Realita je však bohužel poněkud jiná. V lepším případě jsou mnohá z výše zmiňovaných opatření pouze na papíře, v horším v rovině ústních slibů a v katastrofických variantách se o nich vůbec neuvažuje. A jak již bylo řečeno, existují lidé, kteří by mohli uvést věci do chodu. Vzhledem k tomu však, že některé kroky by zřejmě vyžadovaly i jistá omezení pro potenciální voličskou základnu, obávám se, že z velké části se budeme muset opět spokojit pouze se sliby.

Závěrem mi dovoluji krátké shrnutí. Otázka efektivního boje proti terorismu je téma, na které nelze dát ani jednoznačná a již vůbec ne okamžitá řešení. V závislosti na intenzitě ohrožení, resp. konfliktu je třeba přijímat odpovídající protipatření v nejširším možném měřítku. Z pohledu zpravodajských a bezpečnostních složek státu je nejlepším opatřením existence funkčního, koordinovaného systému, disponujícího dostatečnými pravomocemi, který umožňuje na teroristické hrozby reagovat v odpovídajícím čase a bez zbytečných byrokratických překážek. Je možno vést diskuzi na téma, jak by měl tento systém vypadat, téma by se však nemělo za žádných okolností stát předmětem politických, popřípadě mocenských rozmíšek.

Co tedy brání, aby věci fungovaly tak, jak mají? Aby se skutečně minimalizovala potenciální rizika a aby bylo skutečně možno se spolehnout na to, že zpravodajské služby naplňují účel, pro který byly vytvořeny. Kde je onen limitující faktor.

V divadelní hře „Vyšetřování ztráty třídní knihy“, kterou má ve svém repertoáru Divadlo Jára Cimrmana, kárá ředitel školy před celou třídou jejich třídního učitele slovy: „Za to, jaká je třída, odpovídá učitel. Za to, jaký je učitel odpovídá učitel, ne já“. Myslím, že tato věta sedí na naše politické představitele jako ulitá. Dokud se budou o funkčnost služeb a bezpečnostního systému jako celku starat jen v okamžicích, kdy usoudí, že jim to přinese politické body nebo zvýšení jejich mocenského potenciálu, daleko se neposuneme. Práci zpravodajských služeb jistě limituje mnoho faktorů, ať již vnějších či vnitřních. Namátkou můžeme jmenovat nedostatek finančních prostředků, nevyjasněné kompetence, nedostatečné pravomoci, neochotu komunikovat a sdílet informace, špatné technické vybavení, personální problémy, atd. Všechny tyto problémy jsou odstranitelné relativně snadno. Část odpovědnosti za jejich řešení nepochybně spočívá na bedrech vedení služeb. Odpovědnost za to, jaké je vedení, resp. jak služby naplňují účel, za jakým byly vytvořeny, leží jednoznačně na politikách. Měli by si již konečně uvědomit, že

bezpečnost státu a jeho občanů je věc, kde nesmí existovat prostor pro jejich politické exhibice.

P. Zeman: Zpravodajci hledají správný protiteroristický modus operandi

RNDr. Petr Zeman (1947) – Signatár Charty 77. Po novembri 1989 pôsobil na vedúcich postoch v kontrarozviedke. Bol tiež riaditeľom Úradu pro zahraniční styky a informace (1998-2001). Prednášal o spravodajských službách na Masarykovej univerzite v Brne. Podieľal sa aj na činnosti Ústavu strategických štúdií Univerzity obrany v Brne. Je autorom a hlavným koordinátorom spracovania publikácie *Česká bezpečnostní terminologie*. Významnou mierou zhrnul a rozpracoval poznatky z oblasti terminológie, fungovania a členenia spravodajských služieb. Venoval sa problematike transformácie spravodajských štruktúr v postkomunistických krajinách.

Chci se s vámi podělit o své úvahy o metodách zpravodajské práce na poli kontraterorismu. Protiteroristická činnost je rozsáhlý soubor a řetězec mnoha rozmanitých aktivit mnoha aktérů, institucí států i činitelů občanské společnosti, které mají teroru bránit a předcházet, či které mají teroristy najít, potrestat nebo i zabít. Jak k tomu přispívají zpravodajské služby? Na první pohled je jasné, že převážným příspěvkem zpravodajských služeb v protiteroristickém úsilí jsou zpravodajské informace, v optimálním případě získané v předstihu před událostmi. Jenže jaký mají zpravodajské služby zvolit modus operandi? Jaké vnější faktory je v tom omezují? Jaká vnitřní opatření by měly přijmout?

Začnu modelovým (a silně idealizovaným) příkladem dělby práce **po** spáchaném teroristickém činu v domácí zemi, tedy **aktivit ex post**, kdy významnou roli hraje zpravodajská služba s vnitřní působností (kontrarozvědka). Vyvíjené aktivity ve zjednodušené formě (vyšší počet křížků znamená vyšší příspěvek dané instituce) hodnotím v následující tabulce.

činnost	Zpravodajská služba	Policie
koordinace	+ ?	+++
zajištění místa a prozkoumání stop	-	+++
střežení a opatření v dopravě	-	+++
odposlechy různého druhu	+++	+
využití dříve nashromážděných informací	+++	+
výslechy svědků i podezřelých	+	+++
pronásledování a zatčení	-	+++
taktická analýza všech informací	+++	++
kontakt se zahraničím	+++	+
trestně právní úkony	?	+++

Je evidentní, že každý z aktérů by se měl držet výlučně těch činností, jež mu jsou výslovně svěřeny, a nesnažit se suplovat role jiných. Úkolem pro zpravodajské služby je zvolit ty specifické činnosti, v nichž jsou nezastupitelné, ve kterých nekonkurují jiným bezpečnostním složkám státu, tedy dělat především to, co jiní neumějí.

Modelový příklad z tabulky zasluhuje několikerý komentář: protiteroristická činnost je mnohotvárná a je podmíněna řadou proměnných. Vedle dvou uvedených

sloupců by vpravo mohly být připojeny sloupce další: policie má návaznost na další složky bezpečnostního systému, na městské strážníky, na celníky (kontrola zásilek a zboží!!!), na cizineckou policii či imigrační úřady, na ochranu letišť a hranic. A tyto organizace mohou využít své informační vazby a součinnostní pravidla s dalšími orgány veřejné správy, ale i s privátním sektorem. Tak se může zdařit využití velkého množství informačních systémů. **Může, ale nemusí!** Laici by byli možná velmi nepříjemně překvapeni, kdyby zjistili, jak třeba v nejmenované významné evropské zemi s příslovečným sklonem k pořádku a pravidlům navzdory současné (2015) migrační kalamitě velice skřípe připravenost a ochota předávat informace a propojit databáze mezi jednotlivými organizacemi.

Určující proměnnou je **místní nastavení kompetencí a pravidel**. Liší se země od země. Na příklad v řadě zemí (třeba ve Francii) je vnitřní zpravodajská služba organizační součástí policejních sil v širším slova smyslu; takže má významnější a usnadněnou roli proveditelnou roli.

Schopnost získávat zpravodajské informace *ze zahraničí* je rovněž významnou součástí protiteroristických aktivit, zvláště pro účely včasného varování. Ne všechny země však dokážou provozovat ofenzivní zahraniční zpravodajství; menší země nemohou být v zahraničí zpravodajsky přítomny tak, jak by si třeba přály. Proměnnou je zde **struktura bezpečnostního aparátu** země a jeho **kapabilita**.

Jedna z nejvýznamnějších proměnných je konkrétní stav ohrožení, nebo úřední vyhlášení některého z výjimečných stavů (v Česku nouzový stav, stav ohrožení státu, nebo konečně válečný stav; podle nového českého zákona stav kybernetického nebezpečí; v prosinci 2015 Česko připravuje vyhlášení specifikované stupnice ohrožení). V řadě zemí je zákonnými normami stanoveno, která práva a povinnosti jsou za výjimečných stavů **suspendována**; vice versa to znamená vyšší pravomoci orgánů represivních, regulatorních a konečně i zpravodajských služeb. Mezi tyto „legislativně připravené“ země bohužel nepatří Česká republika; již před drahým časem jsem upozorňoval, že pravomoci našich zpravodajských služeb jsou nastaveny na dobu „hlubokého míru“¹³.

Za významnou proměnnou pokládám aktuální postoj většiny veřejnosti v konkrétním období; ten se během plynutí doby významně proměňuje.

Přejdeme od obecností k úvodní otázce, jaký optimální modus operandi má zpravodajská služba pro účinnou kontrateroristickou činnost zvolit. Domnívám se, že cestou k vyšší efektivitě jsou zaprvé **vhodná sebeorganizace** a za druhé výběr **optimálních metod sběru** informací.

Vhodná sebeorganizace

V referátu na loňském bratislavském sympóziu jsem hovořil¹⁴ o modelu rozdělení rolí a pracovišť, který je ve zpravodajských službách kontinentální Evropy obvyklý; je to funkční separace operativců a analytiků. Analytici se záběrem a způsobem práce blíží akademikům a mají kritický odstup od lidských zdrojů informací, protože je osobně neznají.

¹³ Zeman, Petr (2003): Dilema požadavků bezpečnosti ve střetu s občanskými svobodami a pravomoci tajných služeb, poznámky k problému. In *Bezpečnost České republiky a potřeba ústavních změn*, str. 203-211, Sborník příspěvků z mezinárodní konference Praha 18.-19.9.2003, vydala Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Praha 2004 v nakl. Vodnář.

¹⁴ Zeman, Petr (2014): Ochrana zdroje je posvátná, ale má i negativní dopady. Sympozium pořádané ABSD a Fakultou práva Paneurópskej vysokej školy 3. 12. 2014 v Bratislavě. Vyšlo ve sborníku příspěvků z této konference *Ochrana informačních zdrojov spravodajských služieb*, Bratislava 2015.

Ukazuje se, že v oboru kontraterorismu se rodí jiný modus. CIA letos ohlásila organizační změny, spočívající ve vytvoření pracovišť, v nichž bude propojena „humintová“ operativa, analytika, uvnitř týmů jsou přítomni specializovaní inženýři a další profese, společně **na jednom pracovišti**¹⁵ (*hybrid units*). Víme o dvou či třech dalších zpravodajských službách, které pro pokrývání islamistického terorismu zvolily stejné řešení; veřejně to však zatím – pokud vím – nepublikovaly.

Proteroristická pracoviště se tedy mohou svým uspořádáním a činností významně lišit od jiných pracovišť zpravodajské služby, jež se zabývají ostatními poli a zaměřeními zpravodajské práce (mohou to být pracoviště zaměřená na kontrašpionáž, na zpravodajské pokrývání ekonomických a energeticko-bezpečnostních zájmů země, zpravodajství proti organizovanému zločinu, proti extremismu domácí provenience atp.).

V následující tabulce se pokouším seřadit rozdíly potřeb a argumenty pro a proti, jež odlišují nový modus práce „kontrateroristů“ od tradičnějších polí.

	zpravodajství proti islamistickému terorismu	kontrašpionáž, zpravodajské pokrývání ekonomiky, zprav. proti organizovanému zločinu, proti domácímu extremismu
potřeba velmi rychlého kolektivního rozhodnutí	ano, značná	není
potřeba souhrnných, vyvážených a uhlazených výstupních analýz pro politiky a úředníky	není	jak kdy; když ano, tak čtenář je velmi kritický
vztah řídicích operativců k informátorům	většinou úřední nebo vlažný	po čase velmi těsný
možnost svedení, zkorumpování, převerbování operativce	mizivá	je proveditelná a občas se vyskytuje
kolektivní znalost identity informátorů	žádoucí	je tabu !
potřeba polapit či zastavit pachatele	nejvýznamnější	jak kdy; někdy stačí jen o něm vědět
personál pracoviště, který se osobně zná s řadou policistů	žádoucí	mnohdy nevhodné
liaison se zahraničními ZS	přímý, nakrátko s podobnými zahraničními pracovišti	zpravidla skrze odbor liaisonu

Na hybridním pracovišti specializovaném na zpravodajské pokrývání terorismu, kde společně pracují operativci, analytici i „ajťáci“, se pracuje kolektivněji, rychleji, s taktickými, často krátkodobějšími cíli, sdílí se více informací a uvnitř týmu

¹⁵ Brennan, John (2015, 6th March): Our Agency's Blueprint for the Future, dostupné online <https://www.cia.gov/news-information/press-releases-statements/2015-press-releases-statements/message-to-workforce-agencys-blueprint-for-the-future.html>.

Harmanová, Jane (2015): Disrupting the Intelligence Community. *Foreign Affairs*, March/April Issue. Dostupné online <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-03-01/disrupting-intelligence-community>.

se tolik „nehraje na utajení“. Jak naznačuje tabulka, v tradičních problematikách tento přístup nejenže není zvykem, ale je pokládán za nesprávný a riskantní! Budoucnost ukáže, zda hybridní jednotky budou efektivnější a ujmou se...

Výběr optimálních metod sběru zpravodajství o islamistickém terorismu

Ve svém textu se zabývám pouze možnostmi menších a středních evropských zemí a jejich služeb; to znamená, že vynechávám statě o populárních dronech (výzvědných i smrtících) a o technologicko-zpravodajské podpoře vojenských operací ve vzdálených zemích¹⁶.

Tradiční královnou zpravodajských disciplín je **HUMINT – získávání zpravodajství informací od a prostřednictvím lidských zdrojů**. Rekrutovat člověka původem z prostředí džihádismu je mimořádně obtížné a co do výsledku riskantní. Jeho motivaci těžko ověřit, jeho pohyby těžko odsledovat. Alternativou je někoho mezi teroristy **infiltrovat**, např. bílého konvertitu¹⁷ nebo asimilovaného Brita pakistánského původu. Takových životu nebezpečných operací se však v reálném světě nezdaří mnoho...

Naopak široké pole se nabízí kontrarozvědným službám v **monitorování** v Evropě usdlých muslimských etnik. Převážná jejich část nejenže není sympatizanty islámských džihádistů, ale diskrétní formou lze mezi nimi získat řadu **informátorů**. Tak lze pravidelně „vytěžovat“ nálady v jejich komunitě a získávat upozornění na „podivné příchozí“.

Navazující metodou je sledování (tele)komunikace podezřelých, odposlech jejich telefonů a internetového provozu. Zpravodajské poznatky z **telekomunikací zájmových subjektů**, ne zcela přesně nazývané anglickou zkratkou **SIGINT**, se ovšem v dnešní době masového využívání elektronických pojiček a značného počtu podezřelých musí automatizovat (komputerizovat). Představa klasického odposlechu - tajného naslouchání každému jednotlivci a dokonce v reálném čase byla odsouzena k zapomnění už v minulém století.

Moderní technologie sigintu¹⁸ dokáží zachytit a uložit („nahrát“) digitálně přenášenou komunikaci, na domácím teritoriu i ze vzdáleného zahraničí. Dokáží to ve velkých objemech, tzv. *bulk collection* (hromadný sběr); ten znamená, že se zachytává komunikace množství lidí, kteří s teroristickým nebezpečím nemají zhola nic společného. Co technologie sigintu už dokáží očividně méně, je v zachyceném množství najít **relevantní** zprávy o nebezpečných aktivitách a záměrech, či navíc - najít je v předstihu! Hromadný sběr poskytuje největší výhodu ve zpětném (dodatečném, ex post) prozkoumávání zaznamenaného sigintového materiálu. Sigint, a *bulk collection* zvláště, koliduje se zákony na ochranu sdělovaných zpráv¹⁹ a zákony na ochranu soukromí. Právní analýza ale není předmětem tohoto referátu.

Americký prezident v reakci na známá Snowdonova odhalení nařídil v lednu 2014 prezidentskou direktivu PPD 28. Direktiva požádala panel expertů- nezpravodajců o posouzení, jak přejít od hromadného sběru ke sběru cíleně zaměřenému na užší a relevantní prostředí (*targeted collection*).

¹⁶ Věnuji se tedy *Law Enforcement Paradigm*, nikoli *Armed Conflict Paradigm*.

¹⁷ Storm Morten, Cruickshank Paul, Lister Tim, 2015, *Agent Storm. Můj život v al-Káidě a CIA*. Nakl. Vyšehrad, Praha.

¹⁸ Přesněji řečeno jde o *communication intelligence – comint*.

¹⁹ Záchyt zahraničních komunikací zdaleka nemá tolik legislativních překážek jako záchyt vnitrostátní.

Výsledná studie²⁰ konstatuje: **Software, který by plně nahradil hromadný sběr, neexistuje.** Jiné zdroje informací potřebné údaje doplní jen částečně. V budoucnu snad nové metody cílení pomohou zúžit záběr, automatizace využití nasbíraných dat pomůže ochraně soukromí. Výzkum a vývoj pomůže nalézt software, který v budoucnu posílí účinnost cíleného sběru a zlepšit automatické využití dat.

Je namístě zdůraznit, že masový sběr digitálně přenášených informací se v první řadě zaměřuje na tzv. **metadata a doprovodné příznaky** jednotlivých komunikačních aktů (které telefonní číslo, která IP adresa, kam se připojuje, kdy, a odkud) a jen výjimečně se snaží o zachycení obsahu komunikace. Další související data (či metadata) lze získat od poskytovatelů mobilní telefonie a rovněž od provozovatelů uzavřených televizních okruhů, ať municipálních nebo privátních. Analytické softwary se snaží o automatické permanentní řetězení (*contact chaining*) dat a metadat; analyzují a graficky znázorňují spojení všech subjektů a tím poskytují velmi cenné informace, jak pole pátrání zúžit.

Dále je potřeba zdůraznit, že sběr informací v digitální formě vůbec nemusí znamenat prolamování se do soukromí. Obrovské množství informací skýtá zpravodajství z otevřených zdrojů tzv. **OSINT**; to je dostatečně známo.

Novou disciplínou je tzv. **SOCMINT**²¹ čili *social media collection* – je to obsah buď zcela veřejných, nebo přiměřeně dostupných digitálních sociálních médií, na které samy subjekty zcela dobrovolně píšou o svých názorech a aktivitách. Termín „socmint“ se moc neujal, ale reálné jeho využívání nepřestává překvapovat svou efektivitou.

Finanční zpravodajství - FININT – není tak účinným nástrojem jako při boji proti praní peněz organizovaným zločinem (na rozdíl od mafiánů sen džihádistů nebývá koupit si karibský ostrov), ale svým dílem přispívá.

Co je pro efektivní zpravodajství na poli terorismu nejdůležitější: používat **všechny dostupné** metody sběru a neustále data **propojovat!**

Závěrem

Účinné sbírání sigintových dat je v kontraterorismu absolutně zdůvodnitelné; bohužel lačnost po datech svedla zpravodajské služby i některých demokratických zemí v čele s americkou NSA k rozšíření použití této metody i na ostatní oblasti – např. na politickou špionáž bez vyhraněné vazby na národní bezpečnost. Následná aféra zpochybnila zpravodajské instituce a snížila důvěru veřejnosti k nim. A tak paradoxně byla poškozena legitimita i efektivita protiteroristického úsilí.

Napadají mne dvě možné metody účinnější kontroly, jež by snížila riziko, že sběr digitálních dat přeroste svůj přiměřený účel:

- 1) protiteroristické útvary organizačně zřetelně oddělit od dalších složek zpravodajských služeb;
- 2) vytvořit nové kontrolní instituci komisařů (pravomocemi obdobné britským *commissioners*), kteří by ve zpravodajských službách prováděli opakované a předem nehlášené kontroly využívání nasbíraných dat.

²⁰ Bulk Collection of Signals Intelligence: Technical Options, vydaná National Academies Press 2015, 124 stran, dostupná online <http://www.nap.edu/catalog/19414/bulk-collection-of-signals-intelligence-technical-options>.

²¹ Omand, David, Bartlet, Jamie, Miller, Carl (2012): Introducing Social Media Intelligence (SOCMINT), *Intelligence and National Security*, Vol. 27, No. 6, 801-823.
Koshade, Stuart (2006): A Social Network Analysis of Jemaah Islamiyah: The Applications to Counter-Terrorism and Intelligence. *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 29, No. 6, 559-575.

Doporučuji doplňující četbu:

Anderson, David (2015, June): A Question of Trust. Report of the Investigatory Powers Review. The National Archives, London. 382 pp. Dostupné online

<https://terrorismlegislationreviewer.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2015/06/IPR-Report-Print-Version.pdf> .

Byman, Daniel (2014): The Intelligence War on Terrorism. Intelligence and National Security, Vol. 29, No. 6, 837-863 (obtěžněji dostupné)

Economist, 1st August 2015: Intelligence and democracy. A new age of espionage. Dostupné online na <http://www.economist.com/news/international/21660104-electronic-spycraft-getting-easier-more-controversial-old-style-human-sort> .

Lord, Jonathan (2015): Undercover Under Threat: Cover Identity, Clandestine Activity, and Covert Action in the Digital Age. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, Vol. 28, No. 4, 666–691 (obtěžněji dostupné)

Simcox, Robin (2015): Surveillance After Snowden. Effective Espionage in an Age of Transparency. The Henry Jackson Society. 80 pp. Dostupné online <http://henryjacksonsociety.org/2015/05/26/surveillance-after-snowden-effective-espionage-in-an-age-of-transparency/> .

I.Cibula: Slovensko v boji proti medzinárodnému terorizmu

Igor Cibula (1942) – *Publicista, expert v oblasti spravodajských služieb. Ako spravodajský dôstojník začínal na 1.správe FMV (1968-1970). Po rehabilitácii v roku 1990 pokračoval v spravodajskej kariére na Úrade pro zahraničné styky a informace. V období 1993-1995 bol riaditeľom rozviedky SIS. V rokoch 2006-2007 prednášal na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici o spravodajských službách. Od roku 2008 na túto tému prednáša na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy. V roku 2006 inicioval založenie Asociácie bývalých spravodajských dôstojníkov na Slovensku.*

Správa o činnosti SIS v roku 2014 uvádza, že v oblasti boja proti terorizmu v minulom roku spravodajská služba nezaznamenala konkrétne bezpečnostné hrozby voči Slovenskej republike ani zapojenie občanov SR do teroristických aktivít v zahraničí. Slovensko nebolo uvedené ako možný cieľ útokov v džihádistickej propagande na internete. Neexistujú žiadne poznatky o tom, že by aktuálna bezpečnostná situácia našej krajiny mohla byť ohrozená rizikami, súvisiacimi s logistickou podporou teroristov alebo s radikalizáciou jednotlivcov, prípadne organizovaných skupín v prostredí, kde sa dajú takéto aktivity očakávať. Až minulý týždeň islamisti na svojom propagandistickom videu zaradili Slovensko do tzv. globálnej koalície krajín, ktoré patria medzi nepriateľov Islamského štátu.

V spravodajskej komunite panuje zhoda v názore, že teroristické riziko na teritóriu Slovenskej republiky je potenciálne na nízkej úrovni. Uvedená charakteristika rozhodujúcou mierou súvisí s geografickou polohou krajiny a s obmedzeným potenciálom malého štátu. V minulosti boli však získané poznatky o tom, že územie Slovenska slúžilo ako logistická základňa pre teroristov, ktorí vykonávali svoje aktivity v iných štátoch. Z toho dôvodu nemožno vylúčiť, že sa to môže opakovať a dokonca mohli by tu zakotviť organizované štruktúry teroristov, zamerané na ich podporu a ochranu pred zadržaním. Predovšetkým v takomto kontexte treba vnímať postavenie Slovenskej republiky a úlohy jej spravodajských, bezpečnostných a policajných štruktúr v boji proti medzinárodnému terorizmu.

Slovensko je teda iba malým pešiakom na veľkej šachovnici, na ktorej prebieha zápas s teroristami. Ale napriek tomu disponuje primeraným spravodajským potenciálom, aby sa mohlo angažovať v protiteroristických operáciách veľkých hráčov. V roku 2001 to potvrdil londýnsky denník The Telegraph, kde bolo uverejnený článok o zadržaní troch príslušníkov Pravej IRA (RIRA) v Piešťanoch. Publikoval informáciu, že írski teroristi Declan Rafferty, Michael McDonald a Fintan O'Farrell prišli na Slovensko, aby nakúpili pre svoju organizáciu zbrane a výbušniny. Britská kontrarozviedka monitorovala pohyb týchto osôb po Európe už dávno predtým, ako sa objavili v Piešťanoch. Posledná časť operácie prebehla v spolupráci s dôstojníkmi SIS, ktorí aktívne prispeli k tomu, že teroristov zadržala slovenská polícia, aby mohli byť vydaní justičným orgánom do Veľkej Británie.

Podiel Slovenskej informačnej služby na akcii proti skupine Pravej IRA v Piešťanoch nie je jedinou operáciou, pri ktorej spolupracovala spravodajská služba Slovenskej republiky so zahraničnými partnermi. Ochrana utajovaných informácií o spravodajských aktivitách nedovoľuje uvádzať ďalšie konkrétne prípady; torzovite možno spomenúť monitorovanie migrácie osôb čečenskej národnosti, angažovaných v ilegálnych ozbrojených aktivitách mimo nášho územia. Alebo napr. získavanie a odovzdávanie údajov o osobe – ktorá sa zdržiavala na Slovensku – podozrivej z plánovania útoku na londýnske metro. Viaceré z takýchto prípadov sa síce priamo netýkajú bezprostredných bezpečnostných záujmov Slovenska, ale môžu mať veľký význam pre bezpečnosť a ochranu našich euroatlantických spojencov. V takomto

kontexte patrí Slovenskej republike, resp. jej spravodajským a bezpečnostným službám primerané postavenie aj v boji proti medzinárodnému terorizmu.

V súvislosti s aktuálnymi teroristickými útokmi v Európe sa podozrievavá pozornosť verejnosti sústreďuje na moslimskú komunitu, ktorá tu žije a je považovaná do určitej miery za potenciálne prirodzené zázemie radikálnych islamistov. Ak porovnáваме moslimské spoločenstvo na Slovensku s pomermi v takých štátoch, ako sú napr. Francúzsko, Nemecko alebo Veľká Británia, vyznávači islamu u nás predstavujú nepočetnú skupinu prisťahovalcov predovšetkým z regiónu Blízkeho východu, z krajín Maghrebu, západného Balkánu a severného Kaukazu. Etnicky rôznorodé spoločenstvo si nevytvorilo previazanú organizovanú štruktúru vlastných inštitúcií a nie je ani rigorózne usmerňované moslimskými autoritami, ako je to v preľudnených veľkomestských aglomeráciách západnej Európy.

Podľa predsedu Islamskej nadácie na Slovensku Mohamada Safwana Hasna na Slovensku žije cca 5000 moslimov; najviac v Bratislave, potom v Košiciach, Martine, Nitre, Trnave a počas kúpeľnej sezóny v Piešťanoch. Uvedená nadácia je najaktívnejšie z moslimských občianskych združení u nás. Pretože nespĺňa zákonné podmienky, islam nie je na Slovensku oficiálne uznaným náboženstvom. Vyznávači islamu praktizujú vieru v modlitebniach a kultúrnych centrách, ktoré sú financované zo zbierok alebo zahraničných príspevkov. Predstavitelia moslimskej komunity by chceli získať oficiálnu registráciu svojho náboženstva a povolenie postaviť na Slovensku mešitu. Ich aktivity sa zameriavajú na organizovanie akcií nábožensko-výchovného charakteru, edukačné podujatia a stretnutia moslimských žien. K tomu sa žiada doplniť, že ženy predstavujú štyri pätiny medzi moslimskými konvertitami.

Predstavitelia moslimského spoločenstva na Slovensku verejne prezentujú kategoricky odmietavé stanoviská voči extrémnym prejavom islamského fundamentalizmu. Vo všeobecnosti dá sa akceptovať umiernenosť moslimskej komunity u nás, ale napriek tomu nemožno ignorovať verbálne prejavy jednotlivcov, ktoré naznačujú sympatie k Islamskému štátu, ba dokonca záujem zapojiť sa do jeho aktivít v Sýrii a v Iraku. Možno tak usudzovať aj z monitorovania sociálnych sietí (Facebook), kde na profiloch užívateľov zo Slovenska sa objavili fotografie, videozáznamy a odkazy na články, súvisiace s radikálnym islamistami a aktivitami Islamského štátu. Symptómy bezpečnostného rizika možno vyvodzovať z toho, že komunikácia na sociálnych sieťach sa v poslednom období presunula z otvorených do uzavretých – teda utajených - diskusných skupín. V podmienkach anonymity internetu vzniká reálne riziko kontaktov s extrémistickými islamistami v zahraničí, ktoré sa prejaví nielen názorovou radikalizáciou dotknutých osôb, ale môže tiež vyústiť do verbovania alebo nabádania k teroristickým aktivitám. Takáto internetová stopa je v súčasnosti najdostupnejší zdroj poznatkov o záujmovom prostredí, kde predpokladáme vznik bezpečnostného rizika, súvisiaceho s hrozbou terorizmu.

Aktuálne nie sú u nás na prvom mieste bezpečnostné riziká, ktoré súvisia so súčasnou migračnou vlnou, valiacou sa do Európy, pretože Slovenská republika nepatrí v súčasnosti medzi cieľové krajiny utečencov. Momentálna situácia však nevyklučuje, že migranti zmenia v budúcnosti trasy pre vstup do Európskej únie. Okrem toho, ak sa im podarí získať azyl v niektorom z členských štátov EÚ, potom v rámci voľného pohybu osôb môžu prísť aj na Slovensko. I keď infiltrácia migrantov smerujúcich na náš kontinent osobami, prepojenými s radikálnymi džihádistickými organizáciami sa zatiaľ nepreukázala na predpokladanej úrovni očakávaného bezpečnostného rizika, nie je vylúčené, že k tomu môže dôjsť v budúcnosti. Spravodajsko-bezpečnostné štruktúry už zaregistrovali napríklad medzi utečencami príslušníkov šíitských milícií z Iraku.

Iba na okraj treba spomenúť bezpečnostné riziko, súvisiace s väzňami z Guantánama, ktorí po prepustení boli premiestnení na Slovensko. Verejnosť dokázal na seba upútať Tunisian Hasham bin Ali bin Amor Sliti, udržiavajúci kontakty v zahraničí s osobami so zázemím medzi radikálnymi islamistami. Lídri moslimskej komunity na Slovensku sa od neho dištancujú, ale bývalý väzeň z Guantánama verejne deklaruje sympatie voči Islamskému štátu a agituje na jeho podporu medzi moslimami v našej krajine. So zreteľom na svoje džihadistické postoje a správanie si Hasham bin Ali bin Amor Sliti vyžaduje kontinuálne monitorovanie zo strany policajných a spravodajských zložiek.

V úvode som uviedol, že územie Slovenska môže slúžiť ako logistická základňa pre teroristov, vykonávajúcich svoje aktivity v iných štátoch. V tomto kontexte spomením vyjadrenie Raffaela Pantucciho, ktorý pôsobí na londýnskom Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Tento uznávaný expert na terorizmus po útokoch v Paríži pripomenul, že „teroristické skupiny využívajú voľný pohyb po Európskej únii, ktorý im vyhovuje. Na druhej strane kapacita francúzskych spravodajských služieb je iná než trebárs slovenských alebo bulharských. Líšia sa teda ich priority“. Pantucci poukázal na to, že voľný pohyb osôb v rámci EÚ znamená, že teroristi môže prejsť do akejkoľvek krajiny“. Podľa môjho názoru primárne v takomto rámci by sme mali chápať pozíciu Slovenska v boji proti medzinárodnému terorizmu.

Na záver by som chcel predovšetkým zdôrazniť, že napriek rôznorodo definovaným prioritám naliehavosti, odlišným špecifikám ich závažnosti a bezprostredného ohrozenia v jednotlivých krajinách Európskej únie boj s medzinárodným terorizmom si vyžaduje nepodceňovať koordináciu a spoluprácu medzi veľkými a malými hráčmi. Dovoľte mi, aby som v takomto kontexte pripomenul výstižnú metaforu známeho spravodajského analytika a geopolitického vizionára Georgea Friedmana: „*Sledovanie a identifikovanie teroristov je ako zbieranie známok. Pomalé, obozretné, zacielené na rozličné exempláre a bez zbytočného náhlenia sa predať alebo kúpiť. Je to tichá, hlbavá práca*“.* Spravodajské služby sa teda musia permanentne koncentrovať na tlejúce ohniská bezpečnostných rizík a všetkými dostupnými technológiami a nástrojmi monitorovať sociálne prostredie, ktoré plodí ideologickú nenávisť a terorizmus.

---

* Friedman G.: Ohniská napätia. Na prahu krízy v Európe. Bratislava 2015.

Závery zo sympózia

1. Lektori sympózia sa zhodujú v hodnotení bezpečnostnej situácie, že viaceré symptómy pri spravodajskej analýze pomerov na kontinente nasvedčujú tomu, že teroristické podhubie v Európe reálne existuje a hrozí. Spravodajské služby nevystačia s konzervatívnymi modelmi využívania ľudských zdrojov, ale potrebujú pracovať s nástrojmi digitálneho sveta.
2. Zborník príspevkov zo sympózia bude poskytnutý funkcionárom a expertom štátnych inštitúcií, ktorí sú zodpovední za boj s medzinárodným terorizmom.
3. Zborník príspevkov zo sympózia bude k dispozícii poslancom - členom výborov Národnej rady SR na kontrolu činnosti spravodajských služieb, aby odbornejšie poznali fungovanie spravodajských služieb v boji proti terorizmu.
4. Oceňujeme spoločenský význam pravidelných medzinárodných sympózií o spravodajských službách na pôde Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy, pretože slúžia nielen spravodajskej komunite a bezpečnostným expertom, ale pomáhajú aj poslucháčom Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy, ktorí si zvolili študijný predmet venovaný spravodajským službám.
5. Morálne uznanie za obetavosť a ochotu bez nároku na odmenu prezentovať svoje názory na sympóziu patrí zahraničným a domáci lektorom. Vysoké ocenenie si zaslúži iniciatíva Asociácie bývalých spravodajských dôstojníkov a pomoc Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy, ktorá nezištne poskytuje všestrannú podporu týmto sympóziám.

Bratislava 1. decembra 2015

Príloha **MOSLIMSKÉ SVIATKY PODĽA KALENDÁRA HIDŽRA**

JANUÁR 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň nezávislosti	Sudán 1956	Štátny sviatok
1.	Založenie organizácie Fatah	Palestínčania	Organizácia bola založená 1.1.1965. Tento deň je vo všeobecnosti považovaný za výročie „Palestínskej revolúcie“.
4.	Smrť Saida Hamamiho	Palestínčania	Zástupca OOP v Londýne, zavraždený v r. 1978. Patril k umiernenému krídlu OOP
4.	Deň záhradnej besiedky	Sýria	Zavedený v r. 1952
6.	Deň armády	Irak	Štátny sviatok. Iracká armáda vznikla 6.1.1921.
7.	Smrť imáma Mussu Al-Chadima	šiiti	Siedmy imám, zomrel 7. radžaba 799.
7.	Deň civilnej obrany	Libanon	
8.	Deň martýrov	Palestínčania	Pamätný deň padlých („martýrov“), ktorí boli členmi teroristických organizácií.
9.	Nanebovstúpenie Mohameda	moslimovia	Štátne a verejné inštitúcie sú zatvorené.
9.	Deň polície	Irak	
10.	Deň záhradnej besiedky	Líbya	
10.	Arabský deň odstránenia negramotnosti	celoarabský	
14.	Založenie Frontu Beka's Zahla	Libanon	
14.	Deň narodenia imáma Husejna ibn Aliho	šiiti	Syn Aliho a Fatmy – zavraždený v Karbale.

JANUÁR 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
15.	Deň záhradnej besiedky	Jordánsko	Štátny sviatok.
15.	Deň moslimskej solidarity s palestínskym povstaním	celoarabský	V r. 1988 Jeruzalemský výbor stanovil, že tento deň bude dňom solidarity s palestínskym povstaním.
17.	Deň irackého odporu	Irak	Na pamiatku Muhammeda Mahdi Al-Hakima, ktorý bol zavraždený v Chartúme na príkaz Iraku 17.1.1988.
17.	Začiatok vojny v Perzskom zálive	celoarabský	17.1.1991 sa začala vojna medzi Irakom a spojencami na čele s USA ako následok irackej invázie do Kuvajtu, uskutočnenej 2.8.1990.
21.	Výročie vzniku Libanonskej arabskej armády	Libanon	Libanonská armáda vznikla v r. 1976 počas Občianskej vojny v Libanone
25.	Sviatok Al-Chadára	Drúzi	Modlitby pri hrobe Al-Chadára v dedine Kafr Jasif.
25.	Deň solidarity s arabským ľudom	celoarabský	Sviatok vyhlásil Akčný výbor, ktorý vznikol počas konferencie v Dillí v novembri 1967
25.	Deň polície	Egypt	V tento deň prednáša prejav prezident a minister vnútra
25.-26.	Stred šaabanu	Líbya	Štátny sviatok – po celú noc 15. dňa mesiaca šaabanu sa konajú modlitby a bohoslužby
26.	Deň narodenia imáma Al-Mahdiho (15. šaabana)	šiiiti	Šiiiti veria, že Muhammad Al-Muntasser, „utajený imám“, sa opäť objaví ako „mahdi“ (t. j. „ten, ktorého vedie Boh“).
28.	Deň „Al-Assifa“	Palestínčania	Prvý politický manifest „Assifa“ s nadpisom „Ozbrojený boj – jediný spôsob“ bol publikovaný v r. 1965.
29.	Deň zelenej revolúcie	Egypt	29.1.1980 za sviatok vyhlásil Sadat na počesť víťazstva nad púšťou. Slávi sa každoročne.

FEBRUÁR 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Vznik emirovej gardy	Abu Dhabi	Emirova garda vznikla 1.2.1978.
1.	Deň palestínskej tlače	Palestínčania	
1.	Deň revolúcie	Irán	10-dňové oslavy na počesť uchopenia moci Chomejním v r. 1979.
4.	Zvolenie J. Arafata za vodcu OOP	Palestínčania	4.2.1969 zvolili J. Arafata za vodcu OOP.
6.	Organizácia Amal ovládla západný Bejrút	Libanon	Organizácia Amal poriada pamätné mítingy.
8.	Vznik ľudovej armády	Irak	„Ľudová armáda“ vznikla v r. 1970.
8.	Deň revolúcie	Irak	Štátny sviatok na počesť revolúcie v r. 1963, keď bol zvrhnutý Kásimov režim (oslavujú ho taktiež 17. dňa mesiaca ramadán).
11.	Začiatok mesiaca ramadán	moslimovia	Náboženský moslimský sviatok. Začiatok pôstu v mesiaci ramadán.
11.	Ammánska dohoda	Jordánsko a Palestínčania	Dohoda o spolupráci medzi Jordánskom a Palestínčanmi bola podpísaná v Ammáne v r. 1985. Taktiež známa pod názvom „Dohoda medzi Husajnom a Arafatom“.
11.	Založenie Ľudovej strany	Palestínčania	„Ľudová strana“ bola založená 11.2.1982. V minulosti bola známa ako „Komunistická strana – dočasné vedenie“.
15.	Národný sviatok práce	Sýria	Deň solidarity a zodpovednosti robotníkov za svoje pracovisko. Prvýkrát sa oslavoval 15.2.1980.
17.	Smrť Abú Taleba	moslimovia	Abú Taleb, otec Alího, strýka Proroka, zomrel 7. dňa mesiaca ramadán.
17.	Založenie Maghrebskej únie	štáty Maghrebu	Maghrebská únia bola založená v r. 1989.
19.	Ukončenie spolupráce medzi Jordánskom a OOP	Jordánsko a Palestínčania	19.2.1986 ukončil kráľ Husajn spoluprácu Jordánska s OOP. O niekoľko mesiacov neskôr boli v Jordánsku uzavreté úradovne OOP.
21.	Založenie Národnej demokratickej strany	Egypt	Národná demokratická strana bola založená 11. dňa mesiaca ramadán r. 1400 (3.8.1978) a výročie sa oslavuje podľa moslimského kalendára.

FEBRUÁR 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
21.	Deň vedy	Katar	
21.	Deň študentov	Egypt	
22.	Slávnosť zjednotenia	Egypt – Sýria	Výročie zjednotenia Egypta a Sýrie, ako aj vzniku Zjednotenej arabskej republiky v r. 1958. Výročie zjednotenia sa aj v súčasnosti spomína v oznamovacích prostriedkoch oboch krajín.
22.	Založenie Demokratického frontu pre oslobodenie Palestíny	Palestínčania	Založil ho Naif Hawatmeh v r. 1969.
24.	14. deň mesiaca ramadán	Irak	Štátny sviatok – výročie zvrhnutia Kásimovho režimu (taktiež sa oslavuje 8. februára podľa gregoriánskeho kalendára).
25.	Národný sviatok	Kuvajt	Štátny sviatok – v r. 1950 získal moc Salem Al-Sabah
25.	Povstanie centrálnych bezpečnostných síl	Egypt	V súvislosti s neoverenou správou o predĺžení služby sa 25.2.1986 vzbúрили niektoré jednotky centrálnych bezpečnostných síl v Egypte.
26.	Prvá výmena veľvyslancov medzi Egyptom a Izraelom	Izrael – Egypt	V súlade s ustanoveniami mierovej zmluvy si 26.2.1980 Izrael a Egypt vymenili veľvyslancov.
26.	Oslobodenie Kuvajtu	Kuvajt	Štátny sviatok na počesť oslobodenia Kuvajtu v r. 1991 (po irackej okupácii).
26.	Smrť Maarufa Saada	Libanon	Maaruf Saad, predseda Násirovskej organizácie v Sidone, bol zavraždený v r. 1975.
28.	Deň evakuácie zo Sahary	Maroko	
28.	Ukončenie vojenských akcií medzi Irakom a spojencami	celoarabský	28.2.1991 sa skončili boje medzi Irakom a spojencami, ktoré sa začali 17.1.1991.

MAREC 1994 (1/3)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň spolupráce	celoarabský	Sviatok spoločností pre spoluprácu, ktorý vyhlásila Rada Ligy arabských štátov v r. 1972. Oslavujú ho v krajinách, ktoré sú členmi Ligy arabských štátov.
1.	Deň solidarity s krajinami perzského zálivu	Emiráty Perzského zálivu	V r. 1956 sa Konferencia arabských novinárov uzniesla, že Deň solidarity s Krajinami Perzského zálivu sa bude oslavovať 1. marca.
1.	Deň arabizácie	Jordánsko	Na počesť toho, že v r. 1955 prevzali Jordánci od Britov velenie nad Jordánskou armádou
1.	Deň narodenia Antona Sa'ada	Libanon	Anton Sa'ada je zakladateľ Sýrskej národnej socialistickej strany, ktorá tento deň oslavuje.
2.	Deň republiky (džamahírija)	Líbya	V Líbyi bola vyhlásená republika 2.3.1977. V tento deň „Ľudové výbory“ prevzali moc od vládných inštitúcií
3.	3 Deň korunovácie	Maroko	Na počesť korunovácie Hassana II. V r. 1961 po smrti jeho otca, Muhammada V. V tento deň vysielajú prejav kráľa Hassana.
3.	Deň národnej jednoty	Sudán	Na počesť výročia vyriešenia otázky týkajúcej sa južného Sudánu.
3.	Výročie smrti imáma Aliho	šiiiti	21. deň mesiaca ramadán.
8.	Deň revolúcie	Sýria	Štátny sviatok: 8.3.1963 uskutočnila strana Baas štátny prevrat proti pravicovej vláde. V tento deň prezident Asad prednáša prejav. Aj OOP oslavuje výročie prevratu.
8.	Výročie vybudovania priehrady na rieke Eufrat	Sýria	Štátny sviatok. 8.3.1978 bola ukončená výstavba priehrady
8.	Korunovácia kráľa Fajsala I.	Jordánsko	Štátny sviatok na počesť korunovácie Fajsala I. za kráľa Sýrie v r. 1920. (Fajsal bol brat jordánskeho kráľa Abdalláha, starého otca kráľa Husajna).
8.	Výročie mosulskej vzbury	Irak	Na počesť vzbury v Mosule v r. 1959 proti Kásimovi.
8.-9.	Noc Al-Quadar	moslimovia	Náboženský sviatok na počesť prenesenia koránu z nebies. Po celú noc sa konajú modlitby. Slávi sa počas noci, ktorá predchádza 27. dňu mesiaca ramadán.

MAREC 1994 (2/3)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
11.	Deň Jeruzalema	Irán	O tom, že sa bude Deň Jeruzalema oslavovať, rozhodol Chomejni a jeho vláda v auguste 1979. Oslavuje sa každoročne posledný piatok mesiaca ramadán ako symbol túžby „oslobodenia Jeruzalema“.
12.	Zvolenie Asada prezidentom Sýrie	Sýria	Nie je štátnym sviatkom. Asad bol zvolený celonárodným referendum, ktoré sa konalo 12.3.1971.
12.	Oslavy tradícií a kultúry	Saudská Arábia	Tento deň oslavuje Národná garda.
12.	Predvečer Id Al-Fitr	moslimovia	Náboženský sviatok, ktorý sa oslavuje v predvečer posledného dňa mesiaca ramadán.
13.-15.	Id Al-Fitr	moslimovia	Náboženský sviatok – koniec mesiaca ramadán.
13.	Sviatok arabského jazyka	celoarabský	V r. 1978 odsúhlasila Akadémia arabského jazyka egyptský návrh. V tento deň Akadémia organizuje výročnú konferenciu, na ktorej sa zúčastňujú jazykovedci zo všetkých arabských štátov.
14.	Zrušenie Zmluvy o priateľstve medzi Egyptom a ZSSR	Egypt	Sadat oznámil toto rozhodnutie v prejave pred Národným zhromaždením dňa 14.3.1976.
14.	Vyhlásenie Zákona o autonómii pre Kurdov	Irak	Zákon o autonómii pre Kurdov v severnom Iraku bol vyhlásený v r. 1974. Oslavy trvajú 10 dní a zahŕňajú športové mítingy, festivaly a pod.
14.	Vypovedanie vojny Sýrii	Libanon – Sýria	V r. 1989 generál Aun vypovedal Sýrii vojnu, aby oslobodil Libanon. Na univerzitách sa konajú demonštrácie.
15.	Deň arabského mesta	celoarabský	Stály úrad Organizácie arabských miest stanovil, že 15. máj je Deň arabského mesta.
15.	Deň martýrov	Palestínčania	V tento deň poriada LFOP verejné zhromaždenia.
16.	Výročie smrti Kamal Džumblatta	Libanon	Džumblatta zavraždili Sýrčania v r. 1977. V tento deň sa konajú verejné zhromaždenia a náboženské obrady.
16.	Národný deň smútku	Kurdi	Na pamiatku výročia vražd obyvateľov, spáchaných v r. 1988 v Halabdži.
19.	Deň víťazstva	Alžír	Na pamiatku prímeria uzavretého medzi alžírskou dočasnou vládou a francúzskou vládou v r. 1962.
20.	Narodeniny princa Hassana	Jordánsko	Princ Hassan, brat kráľa Hussajna, sa narodil 20.3.1948.

MAREC 1994 (3/3)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
20.	Deň nezávislosti	Tunis	Štátny sviatok na pamiatku vyhlásenia nezávislosti Tunisu (20.3.1956). V tento deň prezident prednáša prejav.
21.	Sviatok Nawrus	Irak – Irán	Štátny sviatok v Iraku. Nový rok v Iráne.
22.	Založenie hnutia Amal	Libanon	Hnutie bolo založené v r. 1974.
22.	Deň Ligy arabských štátov	celoarabský	Štátny sviatok na pamiatku založenia Ligy arabských štátov v r. 1945.
25.	Zavraždenie kráľa Fajsala	Saudská Arábia	25.3.1975 zavraždil kráľa Fajsala jeho synovec. Po Fajsalovi nastúpil na trón jeho brat Chalid.
26.	Podpísanie izraelsko-egyptskej mierovej zmluvy	Egypt	Zmluva bola podpísaná vo Washingtone dňa 26.3.1979.
26.	Deň spomienky na sultána Al-Atraša	Drúzi	Drúz Al-Atrash bol vodcom sýrskeho povstania proti Francúzom v r. 1925.
26.	Sviatok Spolku vojenských veteránov	Egypt	Celotýždňové slávnosti.
28.	Deň evakuácie	Líbya	Štátny sviatok na pamiatku evakuácie britských jednotiek z Líbye v r. 1970.
29.	Deň martýrov	Sudán	Taktiež výročie potlačenia povstania Al-Hadido Al-Mahdiho. Rada revolučného velenia vyhlásila deň za štátny sviatok.
29.	Výročie smrti Wadiho Haddada	Palestínčania	Haddad bol vodcom LFOP.
30.	Zverejnenie „Stanoviska z 30. marca“	Egypt	30.3.1968 Násir zverejnil uvedený dokument, ktorým pozmenil určité aspekty vnútornej politiky v Egypte. V referende ho Egyptčania schválili.
31.	Založenie Irackej komunistickej strany	Irak	Iracká komunistická strana bola založená v r. 1934.

APRÍL 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Vznik republiky a revolučných gárd	Irán	Iránska islamská republika bola vyhlásená 1.4.1979.
1.	Určenie emira Hassana za korunného princa	Jordánsko	Dňa 1.4.1965.
6.	Vojenský prevrat	Sudán	Štátny prevrat viedol minister obrany Abd Al-Rahman Suwar Al-Dahab. Prevratom bola v r. 1985 zvrhnutá vláda Numeiriho. Ide o štátny sviatok.
6.	Založenie Arabského frontu oslobodenia	Palestínčania	V apríli 1969 založil túto organizáciu vládny režim strany Baas v Iraku.
6.	Smrť imáma Džafara Al-Sadeka	šiti	Šiesty imám, syn Muhammada Al-Bakra.
7.	Založenie strany Baas	Irak – Sýria	Strana Baas bola založená na konferencii v r. 1947. Výročie oslavujú v Sýrii a Iraku – usporadúvajú verejné zhromaždenia a sprievody.
9.	Podpísanie Zmluvy o priateľstve medzi Bagdadom a Moskvou	Irak	9.4.1972 podpísal iracký prezident Al-Bakr a Alexej Kosygin Zmluvu o priateľstve a spolupráci.
10.	Smrť Dr. Issama Sartawiho	Palestínčania	Dr. Sartawi, člen Výkonného výboru OOP bol zavraždený členmi organizácie Abu Nidala počas Medzinárodného kongresu socialistov v Portugalsku v r. 1984
15.	Deň islamskej solidarity s Palestínou	celoarabský	
15.	Vypuknutie občianskej vojny	Libanon	Občianska vojna v Libanone sa začala 12.4.1975 po masakre v Ein-Rumanna, keď falangisti ostrelovali konvoj NFOP-GC.
16.	Smrť Muhammada V.	Maroko	Kráľ Muhammad V., otec Hassana II., zomrel v r. 1961.

APRÍL 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ náboženská skupina/ organizácia	Význam/poznámky
17.	Evakuácia	Sýria	Štátny sviatok na pamiatku evakuácie britských síl zo Sýrie v r. 1945. Konajú sa zhromaždenia, pochody a vojenské prehliadky, predstavitelia ľudovej armády prednášajú v provinciách prejavy.
17.	Oslobodenie a deň víťazstva	Irak	Štátny sviatok
20.	Výročie 18. zjazdu Palestínskeho národného zhromaždenia	Palestínčania	Zjazd sa konal v Alžírsku v r. 1987. Okrem iného bolo prijaté rozhodnutie o zrušení Amánskej dohody a o tom, že jordánsko-palestínske vzťahy majú byť založené na podmienkach, ktoré stanovil 16. zjazd.
21.	Založenie Bagdadu	Irak	Mesto dal postaviť Kalif Abu Dzafar Mansur ako hlavné mesto Abbaského štátu.
22.	Deň narodenia imáma Aliho Al-Redhu	šiiiti	smy imám, ktorý sa narodil 30. dňa mesiaca dhu al-qaada
24.	Založenie „Ľudového frontu pre oslobodenie Palestíny – Všeobecné velenie“ (ĽFOP-VV)	Palestínčania	Organizácia vedená Ahmadom Džibrilom bola založená v r. 1968.
25.	Sviatok Nabiho Šuajba	Drúzi	Putovanie ku hrobu Nabiho Šuajba (Jethro, Mojžišov svokor). Hrob sa nachádza v Hittine.
26.	Založenie Palestínskeho frontu oslobodenia	Palestínčania	Organizácia bola založená 26.4.1977.
28.	Narodeniny Saddama Hussejna	Irak	

MÁJ 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Založenie Pokrokovej socialistickej strany	Libanon	Strana bola založená v r. 1949.
2.	Nástup kráľa Husajna na trón	Jordánsko	2.5.1953 dosiahol Husajn plnoletosť a podľa Ústavy bol korunovaný za kráľa.
6.	Deň martýrov	Libanon – Sýria	Štátny sviatok na pamiatku popravy mladých Sýrčanov a Libanoncov na príkaz tureckého veliteľa Džamal pašu v r. 1915. Námestia v centre Damašku a Bejrútu sa na ich počesť volajú „Sahat Al-Šuhada“. V ten deň sa koná slávnostná vojenská prehliadka sýrskeho námorníctva.
6.	Zjednotenie ozbrojených síl	SAE	6.5.1978 boli ozbrojené sily emirátov podriadené pod jednotné velenie
7.	Uzavretie Hadibijskej dohody	moslimovia	26. dňa mesiaca dhu al-qaada r. 630 uzavrel Mohamed mierovú dohodu s obyvateľmi Mekky. Napriek dohode Mohamed v tom istom roku Mekku obsadil.
9.	Únos lietadla aerolínií „Sabena“	Palestínčania	9.5.1972 teroristi skupiny „Čierny september“ uniesli lietadlo aerolínií „Sabena“ a pristáli s ním v Izraeli. Príslušníci izraelskej armády únoscov premohli.
10.	Vypuknutie občianskej vojny	Libanon	V r. 1950 vypukla medzi libanonskými kresťanmi a moslimami občianska vojna. Po americkej intervencii bol veliteľ libanonskej armády menovaný prezidentom. Pokroková socialistickej strana sa zapojila do boja proti úradu prezidenta.
14.-20.	Hádž – púť do Mekky	celomoslimský	Do Mekky hromadne putujú moslimovia z celého sveta. V r. 1987 usporiadali iránski pútnici demonštráciu, ktorá viedla ku krvavým zrážkam medzi saudskými bezpečnostnými silami a Iráncami.
15.	Založenie reformného hnutia	Egypt	Výročie neúspešného sprisahania proti Sadatovi (máj 1971), neoslavuje sa oficiálne. Rôzne skupiny v Egypte si túto udalosť pripomínajú v niektorý deň týždňa, ktorý nasleduje po 14. máji.
16.	Vznik špeciálnych bezpečnostných síl	Irak	Vznikli v r. 1956.
17.	Smrť imáma Muhammada Al-Bakra	šiiti	Zomrel 17. dňa mesiaca dhu al-hidža.
17.	Deň spomienky na padlých Hizballáhu a libanonského odboja	šiiti	V r. 1992 bolo v tento deň usporiadané verejné zhromaždenie za účasti generálneho sekretára organizácie Hizballáh.
19.	Predvečer sviatku obetovania	moslimovia	Štátny sviatok v Jordánsku a Sýrii. Pútnici sa zhromažďujú na hore Arafat neďaleko Mekky.

MÁJ 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
19.	Zhromaždenie na hore Arafat	moslimovia	Časťou rituálu je zhromaždenie na hore Arafat (Hora milosrdenstva) východne od Mekky, kde sa veriaci modlia. Sviatok oslavujú 9. dňa mesiaca dhu al-hidža.
20.-23.	Sviatok obetovania	moslimovia	Náboženský sviatok Hádžu. Každá rodina obetuje ovcu a odrieka špeciálnu modlitbu. Pútnici obetujú ovcu v Mine, východne od Mekky. V Libanone sviatok trvá len 2 dni, avšak moslimom je dovolené oslavovať všetky 4 dni.
20.	Vypuknutie marockého povstania proti Francúzom	Maroko	Povstanie vypuklo v r. 1953. V deň výročia sa poriadajú kultúrne podujatia a masové verejné zhromaždenia.
22.	Zjednotenie Jemenu	Jemen	Severný a Južný Jemen sa zjednotili v r. 1990.
22.	Podpísanie zmluvy o bratstve, spolupráci a koordinácii medzi Sýriou a Libanonom	Sýria – Libanon	Zmluva bola podpísaná v r. 1991.
23.-26.	Summit v Casablanke	celoarabský	Konal sa v r. 1989.
24.	Výročie „Alahových bojov“	Irak	Výročie útokov Iračanov za oslobodenie území okupovaných Iránom počas iracko-iránskej vojny.
25.	Deň narodenia imáma Aliho Al-Hadiho	šiiti	Deň narodenia imáma pripadá na 15. deň mesiaca dhu al-hidža; podľa inej šiitskej tradície pripadá na 2. deň mesiaca radžab.
25.	Deň nezávislosti	Jordánsko	Štátny sviatok na pamiatku ukončenia britského mandátu nad Transjordánskom a na uznanie nezávislosti Jordánska v. Britániou.
25.	Deň revolúcie	Sudán	Štátny sviatok. 25.5.1963 bol uskutočnený vojenský prevrat proti civilnej vláde Izmaila Al-Ašariho. Na oslavu výročia sa koná vojenská prehliadka.
25.	Založenie Rady pre spoluprácu krajín Perzského zálivu	Štáty Perzského zálivu	Rada bola založená dňa 25.5.1982.
28.	Založenie OOP	Palestínčania	28.5.1964 sa konalo 1. zasadnutie Palestínskeho národného zhromaždenia, na ktorom bola založená OOP.
28.	Sviatok Al-Ghadir	šiiti	Náboženský sviatok na pamiatku obradu, počas ktorého prorok určil Aliho ako svojho nástupcu. Šiiti uvádzajú udalosť ako dôkaz legitimity svojej viery.
29.	Deň bezpečnostných síl	Sýria	Na pamiatku odrazenia útoku francúzskych ozbrojených síl, ktoré sa podľa tvrdenia Sýrčanov pokúsili obsadiť budovu sýrskeho parlamentu.

JÚN 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
3.	Založenie leteckej základne kráľa Husajna	Jordánsko	V r. 1959 bola založená letecká základňa pomenovaná po kráľovi Husajnovi. V deň výročia v Jordánsku poriadajú Letecký deň.
4.	Smrť Chomejního	Irán	Chomejní zomrel 4.6.1989.
5	Šesťdňová vojna a obnovenie lodnej dopravy cez Suezský prieplav	Egypt	5.6.1975 Sadat otvoril Suezský prieplav pre lodnú dopravu. Na výročie sa konajú oslavy a zhromaždenia v rôznych mestách.
5.	Deň národného povstania	Irán	Po tomto povstaní odišiel Chomejní v novembri 1964 do exilu v Iraku.
9.	Výročie smrti Chalida Nazala	Palestínčania	Chalid Nazal bol vodcom Demokratického frontu pre oslobodenie Palestíny na okupovaných územiach.
10.	Muslimský nový rok	moslimovia	Prvý deň prvého mesiaca – muharramu – na počesť presídlenia proroka Mohameda z Mekky do Mediny.
10.	Vznik Jordánskej armády v r. 1920	Jordánsko	Jordánska armáda vznikala postupne od r. 1920.
10.	Výročie Veľkého arabského povstania	celoarabský	Povstanie organizoval a viedol rod Hašemitov. Vypuklo 5.6.1916. Mekku obsadili 10.6.
12.	Vznik Zväzu sovietsko-líbyjského priateľstva	Líbya	Zväz vznikol 12.6.1976 a jeho ideologickým základom bol boj „proti imperializmu, kolonializmu, rasizmu a sionizmu“.
13.	Deň Hnutia za nápravu	Jemen	Na počesť zvrhnutia monarchie generálnym štábom ozbrojených síl a menovania 7-člennej Rady vedenia štátu na čele s Aqidom Ibrahimom Al-Hamdim.
14.	Zahájenie bojov Muhammada Rassula Allaha	Irak	Boje vedené v r. 1988. Iračania oslobodili územie severného Iraku, ktoré okupovali Iránci.
18.	Deň Ašura	šiiiti	V tento deň si šiiti pripomínajú boj pri Karbale. Je to deň smútku predvečer dňa Ašura.

JÚN 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
19.	Deň Ašura	šiiti	Deň smútku, ktorý šiiti dávajú najavo na verejnosti. Pripomínajú si zavraždenie Husajna bin Aliho (vnuka proroka Mohameda) dynastiou Um'jjat.
19.	Založenie Islamského odboja	Libanon	
19.	Deň nezávislosti	Kuvajt	Štátny sviatok na pamiatku vyhlásenia nezávislosti Kuvajtu, nastolenia parlamentného systému a emisie kuvajtskej meny v r. 1961.
21.	Vstup sýrskej armády do Libanonu	Sýria – Libanon	Približne 14 mesiacov po tom, čo v Libanone v r. 1975 vypukla občianska vojna, sýrska armáda ako súčasť ozbrojených síl arabských štátov vstúpila na územie Libanonu.
23.	Smrť Michela Aflaqa	Irak	Michal Aflaq, zakladateľ strany Baas, zomrel 23.6.1989.
24.	Vznik Národnej armády	Tunis	Tuniská Národná armáda vznikla 24.6.1956.
24.	Výročie boja o Qadissiju	moslimovia	Veľký boj, v ktorom Arabi porazili Peržanov, sa odohral 15. dňa mesiaca muharram r. 637.
27.	Americký letecký útok na centrálu Irackej spravodajskej služby	Irak	USA zaútočili na centrálu Irackej spravodajskej služby v Bagdade raketami „Tomahawk“. Útok je v Iraku známy pod názvom „Druhá opakovaná agresia“.
29.	Vražda prezidenta Boudiafa	Alžír	Alžírsky prezident Boudiaf bol zavraždený v r. 1992. Vraždu zrejme spáchali moslimskí extrémisti.
30.	Výročie irackého povstania proti Britom	Irak	Štátny sviatok. Všetky iracké masmédiá pripomínajú 30. jún 1920 – deň ľudového povstania proti Britom.
30.	Vojenský prevrat	Sudán	Prevrat proti vláde Sadeqa Al-Mahdiho sa uskutočnil 30.6.1989. Viedol ho Omar Al-Bašir.

JÚL 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň palestínskeho dedičstva	Jordánsko	
3.	Zriadenie rozhlasovej stanice Sawt Al-Arab	Egypt	Na pamiatku tejto udalosti sa 3. a 4.7. vysielajú v rozhlase a TV špeciálne programy.
3.-4.	Boj pri Hittine	celoarabský	Na pamiatku boja pri Hittine v r. 1187, v ktorom Arabi pod vedením Saladina porazili križiakov.
4.	Smrť imáma Zein Al-Abedina	Libanon	Imám zomrel 25. dňa mesiaca muharram.
5.	Deň nezávislosti	Alžír	Štátny sviatok na pamiatku vyhlásenia nezávislosti Alžírska dňa 5.7.1962.
7.	Smrť Talala Ibn Abdalláha	Jordánsko	Talal, otec kráľa Husajna, zomrel v r. 1972.
8.	Smrť Ghassana Kanafaniho	Palestínčania	Kanafani, vodca ĽFOP, bol zavraždený v Bejrúte v r. 1972.
9.	Boj pri Hittine	celoarabský	Oslavuje sa taktiež v dňoch 3. – 4. júla.
9.	Výročie smrti Zeida ibn Aliho	šiiiti	Zomrel 1. dňa alebo (podľa iného podania) 3. dňa mesiaca safar.
9.	Deň narodenia kráľa Hassana	Maroko	Štátny sviatok.
10.	Deň martýrov	Palestínčania	Oslavuje ho Palestínsky ľudový front.
10.-17.	Podpísanie Palestínskej charty	Palestínčania	Po 4. zasadnutí Palestínskeho národného zhromaždenia v Káhire bola medzi 10. a 17. júlom podpísaná Palestínska charta.
14.	Deň Revolúcie 14. júla	Irak	Štátny sviatok na pamiatku revolúcie, ktorú viedol generál Kásim proti monarchii.
15.	Smrť imáma Hassana	šiiiti	Imám zomrel 7. dňa mesiaca safar.
15.	Výročie založenia Frontu ľudového boja	Palestínčania	Front ľudového boja, ktorý sa pripojil k Frontu odmietnutia a je podporovaný Irakom, bol založený 15.7.1967. Na čele je Samir Ghušia.
16.	Deň narodenia imáma Mussu Al-Chatiba	šiiiti	Siedmy imám sa narodil 8. dňa mesiaca safar.

JÚL 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
17.	Štátny sviatok	Irak	V r. 1968 sa dostala k moci strana Baas.
20.	Smrť Abdalláha bin Husajna	Jordánsko	Kráľ Abdalláh bol zavraždený v mešite Al-Aqsa v r. 1951.
22.	Nástup Saddama Husajna do funkcie prezidenta	Irak	22.7.1979 sa stal Saddam Husajn, najbližší spolupracovník prezidenta Bakra, prezidentom Iraku po tom, čo Bakr podal demisiu zo zdravotných dôvodov.
23.	Deň revolúcie	Egypt – Líbya	Na pamiatku revolúcie proti monarchii v r. 1952
23.	Štátny sviatok	Omán	Výročie nástupu Qabusa na trón dňa 23.7.1970.
24.	Deň Maissalunu	Sýria	Na pamiatku boja pri Maissalune (neďaleko Damašku) medzi Sýrčanmi a Francúzmi v r. 1920.
25.	Deň republiky	Tunis	Štátny sviatok. Tunis sa stal republikou v r. 1957.
25.	Zavraždenie Zuhejra Muhsina	Palestínčania	Veliteľa „Al-Saiqa“ zavraždili v Paríži.
27.	Deň pokračovania revolúcie	Egypt (najmä Alexandria)	Deň Alexandrie. 25.7.1952 bol kráľ Faruk donútený opustiť Alexandriu loďou a navždy tak odísť z Egypta.
28.	40. deň od smrti Husajna bin Aliho	šiiiti	Šiiiti oslavujú 40. deň po dni Ašura, ktorý je dňom úmrtia imáma Husajna. 40. deň sa oslavuje 20. dňa mesiaca safar.
28.	Znárodnenie Suezského prieplavu	Egypt	Suezský prieplav bol znárodnený 28.7.1956.
28.	Neúspešný pokus o prevrat proti vláde Al-Bakra	Irak	30.7.1968 sa iracký premiér Abd Al-Razzaq Al-Najif pokúsil zvrhnúť vládu Al-Bakra. Pokus bol neúspešný.
31.	Zmena vzťahov medzi Jordánskom a Západným brehom Jordánu	Jordánsko – Palestínčania	V r. 1988 kráľ Husajn oznámil, že medzi Jordánskom a Západným brehom Jordánu boli ukončené vzťahy v oblasti štátnej správy a súdnictva.

AUGUST 1994 (1/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň armády	Sýria	1.8.1946 odovzdala francúzska vláda velenie nad sýrskou armádou sýrskej vláde.
1.	Deň armády	Libanon	1.8.1946 odovzdala francúzska vláda velenie nad libanonskou armádou libanonskej vláde.
2.	Invázia Iraku do Kuvajtu	Irak – Kuvajt	2.8.1990 Irak vojensky napadol Kuvajt a anektoval ho.
3.	Výročie založenia Organizácie palestínskej mládeže	Palestínčania	
4.	Deň narodenia Arafata	Palestínčania	Vodca OOP sa narodil v r. 1929.
5.	Smrť proroka Mohameda	moslimovia	Prorok zomrel 28. dňa mesiaca safar.
6.	Výročie príchodu k moci šejka Zajida	S A E	Štátny sviatok. Šejk Zajid sa dostal k moci 6.8.1966.
8.	Začiatok presunu Mohameda do Mediny	moslimovia	1. deň mesiaca rabi al-awwal.
8.	Založenie Národného frontu	Irak	Bol založený 8.8.1973. Jeho súčasťou je strana Baas, komunisti a pokrokové kruhy v Iraku. Výročie je každoročne spomínané v masmédiách
8.	Deň víťazstva	Irak	Štátny sviatok na pamiatku ukončenia vojny s Iránom.
8.	Založenie vojenských oddielov organizácie Amal	Libanon	Vojenské oddiely organizácie Amal boli založené 8.8.1985. Organizácia každoročne výročie oslavuje.
9.	Vznik Líbyjskej armády	Líbya	Líbyjská armáda vznikla v r. 1951.
11.	Nástup kráľa Husajna na trón	Jordánsko	Štátny sviatok. Kráľ Husajn nastúpil na trón 11.8.1952. Keďže však nebol plnoletý, korunovali ho 2.5.1953.
12.	Založenie Arabského spoločného trhu	celoarabský	Arabský spoločný trh bol založený v r. 1964.
12.	Vznik generálneho štábu vojenského námorníctva	Irak	Vznikol v r. 1937.

AUGUST 1994 (2/2)

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
14.	Deň nezávislosti	Bahrajn	14.8.1971 vyhlásil Bahrajn nezávislosť a zrušil všetky dohody a zmluvy s V. Britániou.
14.	Deň nezávislosti	Pakistan	
15.	Deň arabsko-afrického zjednotenia	Líbya – Maroko	Dohoda o zjednotení bola podpísaná 15.8.1984.
15. -31.	Festival nílskych záplav	Egypt	
19.	Narodenie proroka	moslimovia	Štátny sviatok. Mohamed sa narodil 12. dňa mesiaca rabi' awwal v r. 571 (podľa gregoriánskeho kalendára).
19.- 24.	Týždeň islamskej solidarity	Irán	Oslavuje sa 12. až 17. dňa mesiaca rabi' awwal.
20.	Deň islamskej solidarity s Palestínčanmi	celoarabský	
20.	Podpísanie federatívnej Ústavy	Egypt – Sýria – Líbya	20.8.1971 prezidenti Egypta, Sýrie a Líbye podpísali dohodu o vytvorení federácie týchto krajín.
20.	Národný sviatok	Maroko	Výročie návratu kráľa Muhammada V. z exilu v r. 1953.
20.	Národný deň	Alžírsko	Na pamiatku útoku, ktorý v r. 1955 viedli vzbúrenci proti francúzskym vojenským základňam a táborem. Na rôznych miestach celého Alžírska sa konajú oslavy.
20.	Začiatok prímeria v iránsko-irackej vojne	Irán – Irak	Po 8 rokoch vojny dňa 20.8.1988 boli ukončené vojenské operácie.
24.	Deň narodenia imáma Džaafera Al-Sadiq	šiiti	Deň jeho narodenia sa oslavuje 17. dňa mesiaca rabi' awwal.
29.	Deň vojenského námorníctva	Sýria	Na 29.8. pripadá výročie „Boja stožiarov“ – námorného boja z r. 655 (gregoriánsky kalendár). V tento deň sa v Latakii koná vojenská námorná prehliadka.
30.	Odchod teroristov z Bejrútu	Libanon	Teroristi odišli z Bejrútu v r. 1983.
31.	Zmiznutie imáma Mussa Sadra	šiiti v Libanone	Mussa Sadr zmizol počas svojej oficiálnej návštevy v Líbyi dňa 31.8.1978.

SEPTEMBER 1994

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň revolúcie	Líbya	Štátny sviatok na pamiatku prevratu, ktorým bola dňa 1.9.1969 zrušená monarchia (kráľ Idris Al-Sanusi bol donútený abdikovať). V tento deň sa koná slávnostná vojenská prehliadka.
1.	Založenie Irackej pionierskej organizácie	Irak	Organizácia bola založená v r. 1973.
1.	Deň nezávislosti	Katar	1.9.1971 vyhlásil Katar nezávislosť a zrušil všetky zmluvy s Britániou.
4.	Týždeň „Qadisija Sadáam“	Irak	Výročie zahájenia iránskej ofenzívy proti Iraku.
10.	Vznik Palestínskej oslobodzovacej armády	Palestínčania	Bola založená v r. 1965.
10.	Založenie Národného frontu pre oslobodenie Sýrie	Irak	Front bol založený v r. 1985 v Bagdade.
10.	Sviatok proroka Sablana	Drúzi	Púť k Sablanovmu hrobu v dedine Chorfeiš, kde sa odriekajú modlitby.
10.	Vyhlásenie zjednotenia Líbye a Sýrie	Líbya – Sýria	Zjednotenie bolo vyhlásené v r. 1980.
14.	Zavraždenie Bašira Džemajela	Libanon	Novozvoleného prezidenta Bašira Džemajela zavraždili v Bejrúte v r. 1982.
15.– 16.	Deň Libanonského národného odboja	Libanon	Tento deň oslavujú rôzne libanonské organizácie (sýrska strana Baas).
16.– 17.	Výročie udalostí „Čierneho septembra“ v Jordánsku	Palestínčania	V polovici septembra 1970 jordánska armáda zahájila bojovú operáciu proti palestínskym teroristom. 16. september je známy pod názvom „Deň Zarqa“. 17. september je deň pamiatky padlých palestínskych revolucionárov.
16.	Výročie smrti Omara Al-Muchtara	Líbya	Líbyjského vodcu Omara Al-Muchtara popravili Taliani v r. 1931.
21.	Vypuknutie iracko-iránskej vojny	Irak – Irán	Dlhodobý územný spor medzi Irakom a Iránom o Šatt Al-Arab vyústil dňa 21.9.1980 do vojny.
23.	Národný sviatok	Saudská Arábia	Štátny sviatok. V r. 1955 vláda Saudskej Arábie rozhodla, že 23. september bude národným sviatkom kráľovstva na pamiatku toho, že v r. 1932 kráľ Abd Al-Aziz zjednotil krajinu.
25.	Ustanovenie hlavného velenia pohraničnej gardy	Irak	Hlavné velenie pohraničnej gardy bolo zriadené v r. 1973.
26.	Deň revolúcie	Jemen	Štátny sviatok na pamiatku republikánskej revolúcie proti režimu imáma (26.9.1962). V tento deň sa koná veľká vojenská prehliadka za účasti armádnych, bezpečnostných a policajných jednotiek.
28.	Smrť Násira	Egypt	Džamal Abdu Násir zomrel 28.9.1970.
28.	Rozdelenie SAR	Sýria – Egypt	SAR (Spojená arabská republika) sa rozdelila v r. 1961.

OKTÓBER 1994

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
3.	Národný sviatok	Irán	Tento deň bol vyhlásený za národný sviatok 3.9.1979 na pamiatku uplynutia 1 roka od návratu Chomejního z exilu.
5.	Nepokoje v r. 1981	Alžír	
6.	Vypuknutie októbrovej vojny v r. 1973	celoarabský	V Egypte a Sýrii usporadúvajú slávnostné vojenské prehliadky, oslavy a manifestácie s prejavmi. Sviatok pripomínajú masmédiá v ostatných arabských štátoch. V Sýrii je tento deň štátnym sviatkom.
6.	Zavraždenie Anvara Sadata	Egypt	Sadata zavraždili 6.9.1981 náboženský fanatici.
6.	Deň narodenia Assada	Sýria	Háfiz Al-Assad sa narodil v r. 1930.
7.	Deň evakuácie	Líbya	V r. 1971 bol tento deň vyhlásený za štátny sviatok na pamiatku odchodu talianskych vojsk z krajiny v r. 1942, čím sa skončila talianska okupácia Líbye.
8.	Podpísanie Zmluvy o priateľstve medzi Sýriou a ZSSR	Sýria	
13.	Porážka Michela Aouna	Libanon	„Aounovu enklávu“ v Libanone porazila sýrska armáda v r. 1990.
14.	Nástup Mubaraka do funkcie egyptského prezidenta	Egypt	Mubarak zložil prezidentskú prísahu 14.9.1981 na zasadnutí Národného zhromaždenia po tom, čo sa deň predtým konalo celonárodné referendum.
14.	Založenie Národného frontu a začiatok ozbrojeného boja proti V. Británii	Jemen	Štátny sviatok. Front bol založený v r. 1963.
14.	Deň solidarity s Libanonom	Libanon – celoarabský	Deň solidarity arabských odborov s Libanonom.
15.	Deň evakuácie	Tunis	
16.	Deň letectva	Sýria	Sýrske letectvo vzniklo v r. 1947. V deň výročia sa koná letecká prehliadka.
21.	Deň revolúcie	Sudán	Štátny sviatok na pamiatku civilného prevratu proti vojenského režimu v Sudáne (21.10.1954).
21.	Výročie zavraždenia Munzara Abu Ghazala	Palestínčania	Abu Ghazala bol veliteľom vojenského námorníctva organizácie Fatah. Zavraždili ho v Aténach v r. 1986.
25.	Deň arabského jazyka	Irak	
25.	Deň solidarity so Sýriou	Sýria – celoarabský	Deň solidarity arabských odborov so Sýriou.
26.	Summit v Rabate	celoarabský	Summit sa konal v Rabate 26.10.1974. Na zasadnutí sa dohodli, že OOP je jediný predstaviteľ palestínskeho ľudu, takže táto organizácia je oprávnená prevziať moc v ktorejkoľvek oslobodenej časti okupovaného územia.
29.	Začiatok Sinajskej operácie	Egypt	Sinajská vojenská operácia sa začala v r. 1956.
30.	Založenie Libanonskej komunistickej strany	Libanon	Libanonská komunistická strana bola založená v r. 1924.

NOVEMBER 1994

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Deň revolúcie	Alžírsko	Štátny sviatok na pamiatku vypuknutia alžírskoho povstania proti Francúzsku (1.11.1954).
5.	Deň revolúcie a armády	Jemen	
6.	Výročie „Zeleného pochodu“	Maroko	Na pamiatku r. 1975, keď 350 000 Maročanov pod velením kráľa Hassana vstúpilo na územie Španielskej Sahary.
6.	Výročie smrti Fatimy Al-Zahra	šiiiti	Zomrela 3. dňa mesiaca džumada al-tania.
7.	Nástup Zine Al-Abedina ben Aliho do funkcie prezidenta	Tunis	7.11.1987 Zine Al-Abedin ben Ali donútil odstúpiť prezidenta Burgibu.
11.	Deň martýrov Hizballáhu	Libanon	Konajú sa verejné zhromaždenia, na ktorých vystupujú s prejavmi vodcovia Hizballáhu.
14.	Deň narodenia kráľa Husajna	Jordánsko	Štátny sviatok. Kráľ Husajn sa narodil 14.11.1935.
14.	Výročie Saharskej zmluvy	severná Afrika	V r. 1974 bola podpísaná zmluva medzi Španielskom, Marokom a Mauretániou.
16.	Deň reformného hnutia	Sýria	16.11.1970 sa Háfiz Al-Assad dostal k moci nekrvavým prevratom proti civilnému krídlu strany Baas a donútil prezidenta Nur Al-Dina odstúpiť. Výročie pripomínajú sýrske masmédiá, ktoré oslavujú Háfiza Assáda.
16.	Založenie Sýrskej národnej strany	Libanon	Sýrska národná strana bola založená v r. 1932
17.	Otvorenie Suezského prielavu	Egypt	Suezský prielav bol otvorený v r. 1869. Výročie oslavuje organizácia, ktorá prielav spravuje.
17.	Smrť Tal'ata Jaaquba	Palestínčania	Tajomník Ľudového frontu oslobodenia zomrel v r. 1988 na infarkt.
18.	Národný sviatok	Omán	Týždenný štátny sviatok, počas ktorého poriadajú vládne inštitúcie oslavy. Konajú sa vojenské prehliadky.
18.	Deň nezávislosti	Maroko	Štátny sviatok.
19.	Deň narodenia sultána Qaboosa	Omán	
21.	Smrť Izza Al-Dina Al-Kásima	Palestínčania	Izz Al-Din Al-Kásim zomrel v r. 1935. Po ňom je pomenované vojenské krídlo Hamasu.
22.	Deň nezávislosti	Libanon	Štátny sviatok na pamiatku vyhlásenia nezávislosti Libanonu v r. 1943.
23.	Deň narodenia Fatimy Al-Zahra	šiiiti	Dcéra Mohameda a manželka Aliho. Narodila sa 20. dňa mesiaca džumada al-tania.
23.– 28.	Týždeň Basidža	Irán	Basidž je zbor dobrovoľníkov v rámci revolučných gárd.
29.	Založenie Generálnej únie palestínskych študentov	Palestínčania	Organizácia bola založená v r. 1959. Koná sa manifestácia za účasti Arafata a ďalších vodcov OOP.

DECEMBER 1994

Deň	Názov sviatku /udalosti	Štát/ nábož. skupina/ organizácia	Význam/poznámky
1.	Založenie organizácie Al-Sa'īqa	Palestínčania	Organizácia bola založená v decembri 1967.
2.	Vznik Spojených arabských emirátov	SAE	Štátny sviatok v SAE.
3.	Deň narodenia imáma Muhammada Al-Bakra	šiiti	Piaty imám. Deň jeho narodenia pripadá na 1. deň mesiaca redžab.
12.	Deň narodenia imáma Muhammeda Al-Džavada	šiiti	Deviaty imám, syn Aliho. Deň jeho narodenia pripadá na 10. deň mesiaca redžab.
15.	Deň narodenia imáma Aliho ibn Abu Taleba	šiiti	Narodil sa približne v r. 600. Jeho deň narodenia sa slávi 13. dňa mesiaca redžáb. Bol synovcom proroka Mohameda a oženil sa s jeho dcérou, ktorá porodila Hassana a Husajna. Imáma pochovali v Nadžafe.
17.	Svadba Aliho ibn Abu Taleba a Fatimy Al-Zahra	šiiti	Výročie pripadá na 15. deň mesiaca redžab.
20.	Odchod Arafata a jeho prívržencov z Tripolisu v Libanone	Palestínčania	Z Tripolisu v Libanone odišli v r. 1983.
23.	Deň víťazstva	Egypt	Štátny sviatok na pamiatku odchodu anglo-francúzskych vojenských oddielov z Port Sajdu, ktorý sa uskutočnil 23.12.1956.
24.	Deň nezávislosti	Líbya	
27.	Výročie úmrtia imáma Mussu Al-Chadema	šiiti	Siedmy imám. Zomrel 25. dňa mesiaca redžaba v r. 799.
28.	Podpísanie tripartitnej dohody	Libanon	Tripartitnú dohodu podpísali 28.12.1985 tieto libanonské zúčastnené strany: Amal, libanonské ozbrojené zložky a predstavitelia Pokrokovej socialistickej strany.
29	Nanebovstúpenie Mohameda	moslimovia	Oslavuje sa 27. dňa mesiaca redžab. Tento deň je v Jordánsku štátnym sviatkom